

Το Κυπριακό Πρόβλημα

μία σύντομη εισαγωγή

Επιμέλεια έκδοσης: Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

Ενημέρωση εβδομης έκδοσης: Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

Πρωτότυπο κείμενο: Βαγγέλης Κουφουδάκης, Μίλτος Μιλιτιάδους

Μετάφραση από τα αγγλικά: Εμμανουήλ Τυράκης

Η πώληση ή η εμπορική εκμετάλλευση της παρούσας έκδοσης ή μέρους αυτής απαγορεύεται αυστηρώς. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση αποσπασμάτων της έκδοσης αυτής με την προϋπόθεση της αναφοράς στην πηγή που χρησιμοποιήθηκε. Οι εκδόσεις του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών διατίθενται δωρεάν.

Το Κυπριακό Πρόβλημα

μία σύντομη εισαγωγή

Έβδομη έκδοση 2023

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	13
Αναζήτηση λύσης μέσω διαπραγματεύσεων	13
Ζητήματα υπό συζήτηση από το 1974	14
Διαπραγματεύσεις 2002–2004, υπό την αιγίδα του ΟΗΕ	15
Τα δημοψηφίσματα της 24ης Απριλίου, 2004 – η ετυμηγορία του λαού	17
Η υποτιθέμενη απομόνωση των Τουρκοκυπρίων	19
Αναβίωση της ειρηνευτικής διαδικασίας 2005–2006	22
Η συμφωνία της 8ης Ιουλίου, 2006	23
Νέες πρωτοβουλίες το 2008 αποφέρουν αποτελέσματα	24
Διαπραγματεύσεις που οδήγησαν στο Κρανς Μοντανά	25
Κύπρος και η Ευρωπαϊκή Ένωση	26
Συμπεράσματα	30
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ	31
Από την Ανεξαρτησία στην τουρκική εισβολή, 1960 – 1974	31
Η Τουρκική στρατιωτική εισβολή και κατοχή	34
Το όραμά μας για μία επανενωμένη Κύπρο	37
ΧΑΡΤΕΣ	38
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	41
1. Πολιτικές πρωτοβουλίες για τους Τουρκοκύπριους	41
2. Σημαντικές νομικές αποφάσεις για το κυπριακό πρόβλημα	43
3. Συνέπειες της τουρκικής εισβολής και κατοχής – γεγονότα και αριθμοί	48
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΚΛΕΙΔΙΩΝ	50
ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	57

“

Είμαστε όλοι αιχμάλωτοι της γνώσης. Η επίγνωση της προδοσίας της Κύπρου και η μελέτη του ιστορικού αυτής της προδοσίας, προκαλούν θλίψη και καταστρέφουν, ίσως για πάντα, τη χαρά της επίσκεψης σε ένα από τα πιο μαγευτικά νησιά του κόσμου. Τίποτα δεν θα μπορέσει πια να αποκαταστήσει τους κατεστραμμένους θησαυρούς, το πένθος των οικογενειών, τα λεηλατημένα χωριά, τα καμένα από τις ναυάλμ δάση και βουνοπλαγιές. Ούτε θα μπορέσει κάτι να μετριάσει τις επιδόσεις των πωρωμένων και σκληρών πολιτικών που αντιμετώπισαν την Κύπρο ως μέσο για να εφαρμόσουν τα άνομα και ματαιόδοξα σχέδιά τους. Όμως, η μοιρολατρία θα αποτελούσε τη χειρότερη προδοσία. Η αποδοχή, η νομιμοποίηση των τετελεσμένων, πρέπει να αποκηρυχθεί. Μια τέτοια απόρριψη έχει αξία πέραν της Κύπρου, δείχνοντας ότι το να συναινέσει κανείς με την αδικία δεν είναι «ρεαλισμός». Από τη στιγμή που η αδικία τεθεί και χαρακτηριστεί ως τέτοια και κατονομαστεί με το σωστό της όνομα, ο συμβιβασμός με αυτήν γίνεται αδύνατος. Είναι γι' αυτό που κάποιος γράφει για την Κύπρο με θλίψη, αλλά κυρίως –πολύ περισσότερο– με οργή.»

Christopher Hitchens, *Hostage to History: Cyprus from the Ottomans to Kissinger* (London and New York: Verso, 1997)

“

... εάν ο σκοπός της επίλυσης του Κυπριακού είναι η διατήρηση παρά η καταστροφή του κράτους και εάν πρόκειται να ενθαρρύνουμε παρά να εμποδίσουμε την ανάπτυξη ενός ειρηνικά ενωμένου λαού, δεν μπορώ παρά να αναρωτηθώ εάν η φυσική διαίρεση της μειονότητας από την πλειονότητα δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ως ένα απεγνωσμένο βήμα προς τη λάθος κατεύθυνση.»

Dr Galo Plaza, Report of the United Nations Mediator on Cyprus to the Secretary-General, UN Security Council S/6253, 26 March 1965

“ Δεν μπορούν σήμερα πια η βία και το άδικο να στραγγαλίσουν κρυφά, αδιαμαρτύρητα ένα λαό. Ο κόσμος τούτος που θαρρούσαμε πως είχε σαπίσει, έχει φαίνεται ακόμα ψυχές που τολμούν να υψώσουν κεφάλι στην υποκρισία, στην αδικία και στην αναίδεια.

Κρίσιμη στιγμή. Από την απάντηση που θα δοθεί στο αίτημα της Κύπρου, θα εξαρτηθεί η ηθική σωτηρία του κόσμου. Κι από την ηθική σωτηρία του κόσμου εξαρτήθηκε πάντα η πολιτική, κοινωνική, και πνευματική του σωτηρία.

Η Κύπρος δεν είναι τώρα παρά μία λεπτομέρεια, ένα νησί στην άκρα της Μεσόγειος θάλασσας. Για μια στιγμή γίνεται το μοιρόγραφο κέντρο όπου παίζεται η ηθική αξία του σημερινού ανθρώπου [...]

Υπάρχει στον κόσμο τούτον ένας μυστικός νόμος (αν δεν υπήρχε, ο κόσμος θαταν από χιλιάδες χρόνια χαμένος) σκληρός κι απαραβίαστος: το κακό πάντα στην αρχή θριαμβεύει και πάντα στο τέλος νικιέται. [...]

Καλή η στιγμή να ξεχωρίσουμε τα πάθη μας και τις ταπεινές έγνιες και να ακολουθήσουμε όλοι, ο καθένας με το χάρισμα που τού δοκε ο Θεός, το περπάτημά της πάνω στην Κυπριότικη γης. Και να μοιραστούμε μαζί της, όσο μπορούμε, τον πόνο, την ορμή, και τον κίνδυνο. Κι αργότερα, σίγουρα αυτός είναι, το είπαμε, ο νόμος, και τη μεγάλη χαρά.»

Νίκος Καζαντζάκης, «Οι Άγγελοι της Κύπρου», όπως εμφανίζεται ως επίλογος στο βιβλίο του Ταξιδεύοντας Αγγλία (Νέα Υόρκη: Simon and Shuster, 1965)

“ «Ο πολιτικός και δημογραφικός ντε φάκτο διαχωρισμός που έχει επιβληθεί στην Κύπρο από το 1974 απειλεί όχι μόνο την ενότητα και ακεραιότητα ενός σύγχρονου κράτους, αλλά και την ακεραιότητα και συνέχεια του πολιτισμού χιλιάδων ετών ενός νησιού το οποίο αποτελεί το σταυροδρόμι του πολιτισμού της ανατολικής Μεσογείου.»

Michael Jansen, “Cyprus: The Loss of a Cultural Heritage,” (Modern Greek Studies Yearbook, 2 (1986):314-323

Απόσπασμα της ομιλίας του Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Νίκου Χριστοδουλίδη ενώπιον της Βουλής των Αντιπροσώπων στις 28 Φεβρουαρίου 2023

Τα άδεια έδρανα των Τουρκοκυπρίων βουλευτών σε αυτή την αίθουσα (της Βουλής των Αντιπροσώπων) είναι ένα από τα πολλά πειστήρια που μαρτυρούν τον ακρωτηριασμό που υφίσταται το κράτος μας. Έναν ακρωτηριασμό που δεν επιτρέπει την πραγματική θεμελίωση συνθηκών ειρήνης και ασφάλειας, αλλά ούτε και την εφαρμογή των βασικών ελευθεριών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των Κυπρίων.

Είναι για αυτό που επιθυμώ σήμερα να επαναλάβω ενώπιόν σας τη διαβεβαίωση ότι κορυφαία προτεραιότητά μου αποτελεί η επίλυση του Κυπριακού εντός του συμφωνημένου πλαισίου, ώστε να γίνει επιτέλους η πατρίδα μας ένα επανενωμένο, ελεύθερο, σύγχρονο, ευρωπαϊκό κράτος, η κοινή πατρίδα ευημερίας και ασφάλειας για όλους τους νόμιμους πολίτες του, χωρίς καμιά διάκριση.

Δεν έχω φυσικά ψευδαισθήσεις. Γνωρίζω ότι την ίδια ακριβώς διαβεβαίωση έδωσαν όλοι οι προκάτοχοί μου, τους οποίους μνημονεύω με σεβασμό: Τον πρώτο Πρόεδρο, Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, τον Σπύρο Κυπριανού, τον Γιώργο Βασιλείου, τον Γλαύκο Κληρίδη, τον Τάσσο Παπαδόπουλο, τον Δημήτρη Χριστόφια και τον απερχόμενο πρόεδρο Νίκο Αναστασιάδη. Όλοι τους αποχώρησαν από την Προεδρία χωρίς να πετύχουν το ειλικρινές όραμα της ελευθερίας και της επανένωσης για την πατρίδα μας, αν και το ήθελαν με όλο τους το είναι.

Και αυτό γιατί οι αξιώσεις της τουρκικής πλευράς ήταν πέραν των δικών μας ορίων και πέραν των ορίων που η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα επιβάλλουν για κάθε σύγχρονη, δημοκρατική χώρα και τους πολίτες της. Παρά τους συμβιβασμούς που έγιναν διαχρονικά από τη δική μας πλευρά ακόμη και μετά τον ιστορικό συμβιβασμό της Διζωνικής Δικοινοτικής Ομοσπονδίας, ο τουρκικός μαξιμαλισμός δεν επέτρεψε την ευόδωση καμίας προσπάθειας κατά τρόπο που να διασφαλίζει τα συμφέροντα όλων των νομίμων κατοίκων της χώρας και κανενός άλλου χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η δική μας πλευρά δεν περιέπεσε ποτέ σε κανένα σφάλμα ή παράληψη.

Την περασμένη εβδομάδα είχα την πρώτη ανεπίσημη συνάντηση με τον Τουρκοκύπριο ηγέτη, στον οποίο εξέφρασα την ξεκάθαρή μου θέση ότι η παρούσα κατάσταση πραγμάτων δεν μπορεί να αποτελεί τη λύση του κυπριακού προβλήματος και θα κάνω ό,τι είναι ανθρωπίνως δυνατόν ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για επανέναρξη του διαλόγου στη βάση του συμφωνημένου πλαισίου για αναζήτηση λύσης Διζωνικής, Δικοινοτικής Ομοσπονδίας. Μετέφερα και στον Ειδικό Αντιπρόσωπο του Γενικού

Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών την ειλικρινή μου βούληση για διάλογο. Τις επόμενες μέρες θα αναλάβω πρωτοβουλίες, στη βάση των θέσεων που ανέπτυξα προεκλογικώς, για σπάσιμο του αδιεξόδου, για πρωταγωνιστική εμπλοκή της ΕΕ στο ανώτατο επίπεδο, πάντοτε στο πλαίσιο των καλών υπηρεσιών του ΓΓ των ΗΕ.

Από το επίσημο βήμα της Βουλής των Αντιπροσώπων, απευθύνομαι σήμερα και στους Τουρκοκύπριους συμπατριώτες μας, για να τους στείλω το μήνυμα ότι η λύση που επιδιώκουμε θα υπηρετήσει τα συμφέροντα όλων των Κυπρίων, διότι η ασφάλεια και η ευημερία όλων μας είναι συνυφασμένη και αλληλένδετη για να μπορέσουμε να ζήσουμε ειρηνικά στην κοινή μας πατρίδα χωρίς συρματοπλέγματα και κατοχικό στρατό, χωρίς ξένες εγγυήσεις. Μόνο έτσι θα διασφαλίσουμε το μέλλον των παιδιών μας χωρίς να κτίζουμε πάνω στην άμμο.

Με τη λύση του Κυπριακού, η Κυπριακή Δημοκρατία θα μετεξελιχθεί για να αποτελέσει το κοινό μας σπίτι εντός της μεγάλης Ευρωπαϊκής οικογένειας. Αυτή είναι η λύση που οραματιζόμαστε. Απευθύνομαι επίσης στους πρόσφυγές μας, τους εγκλωβισμένους μας, τους παθόντες, τους συγγενείς των αγνοουμένων μας, όλους αυτούς που υποφέρουν από τα τραύματα της εισβολής και της συνεχιζόμενης κατοχής, διαβεβαιώνοντάς τους ότι παραμένουν στην προμετωπίδα της προσπάθειάς μας για τερματισμό της κατοχής και επανένωση της πατρίδας μας.

Δεν θα μπορούσα φυσικά να μην απευθυνθώ στους εκπροσώπους των τριών θρησκευτικών ομάδων, που είναι παρόντες, για να στείλω μήνυμα σεβασμού και εκτίμησης στους συμπατριώτες μας, Μαρωνίτες, Αρμενίους και Λατίνους των οποίων οι ανησυχίες και προσδοκίες είναι και δικές μας.

Τέλος, θα ήθελα να κάνω ιδιαίτερη αναφορά στους απόδημους μας, στην ομογένειά μας με τους οποίους είχα την ευλογία να συνεργαστώ, διαβεβαιώνοντάς τους για την ειλικρινή μου επιθυμία για περαιτέρω σύσφιξη των δεσμών μας».

Πρόλογος

Τον Ιούλιο του 1974, η Τουρκία εισέβαλε στην Κυπριακή Δημοκρατία παραβιάζοντας τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και τις θεμελιώδεις αρχές του διεθνούς δικαίου. Οι συνέπειες της στρατιωτικής εισβολής και της μεταγενέστερης κατοχής του σχεδόν 40% της κυρίαρχης επικράτειας της Δημοκρατίας εκδηλώνονται ακόμα και σήμερα. Για σχεδόν πέντε δεκαετίες η επιθετικότητα της Τουρκίας συνεχίζεται αμείωτη. Και μαζί της έφερε τη στρατιωτική κατοχή, τη διχοτόμηση δια της βίας, τη μετακίνηση πληθυσμού, τον εθνοτικό διαχωρισμό, τη μαζική καταπάτηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τον εποικισμό, την απόπειρα απόσχισης, την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς και τον σφετερισμό περιουσιών. Οι συνθήκες αυτές, τις οποίες επέβαλε η Τουρκία, αποτελούν μία απαράδεκτη κατάσταση η οποία εξακολουθεί να υφίσταται από το 1974.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Νίκος Χριστοδουλίδης υπενθυμίζει ότι η Τουρκία είναι η χώρα η οποία εγκατάστησε στα κατεχόμενα μια απολύτως υποτελή σε αυτήν αποσχιστική οντότητα της οποίας προωθεί τώρα και την αναβάθμισή της. Στόχοι και επιδιώξεις που σίγουρα σχετίζονται και με τις περιφερειακές επιδιώξεις και στόχους της Τουρκίας στην ευρύτερη περιοχή. «Την ίδια στιγμή», τονίζει ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης, «η Τουρκία αποτελεί μια γείτονα-χώρα της Κύπρου. Γνωρίζουμε πολύ καλά πως η γεωγραφία δεν αλλάζει αλλά επιθυμία μας είναι να έχουμε μια γειτονική Τουρκία η οποία να σέβεται το διεθνές δίκαιο και με την οποία να έχουμε καλές γειτονικές σχέσεις, όπως έχουμε με τις υπόλοιπες γειτονικές χώρες.»

Σήμερα, η Τουρκία, υποψήφιο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εξακολουθεί να είναι ένοχη για διεθνή επιθετικότητα κατά της Κύπρου, ενός κράτους μέλους της Ένωσης. Το status quo της ξένης στρατιωτικής κατοχής και της διχοτόμησης δια της βίας ενός ανεξάρτητου, κυρίαρχου κράτους πρέπει να αποκατασταθεί από την διεθνή κοινότητα.

Το παρόν πληροφοριακό υλικό, το οποίο ενημερώθηκε για την παρούσα έκδοση, προορίζεται για να εισαγάγει τον αναγνώστη στις βασικές πτυχές ενός μείζονος διεθνούς ζητήματος, το κυπριακό ζήτημα ή κυπριακό πρόβλημα όπως συνήθως αναφέρεται, και στην προοπτική μίας βιώσιμης διευθέτησης εναρμονισμένης με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και το Κράτος Δικαίου. Πρόκειται για έναν σύντομο οδηγό ενός παρατεταμένου και φαινομενικά αξεπέραστου προβλήματος, ο οποίος παρέχει βασικές πληροφορίες ώστε η τρέχουσα κατάσταση και οι νέες εξελίξεις να τεθούν στο σωστό ιστορικό πλαίσιο.

Η πλέον πρόσφατη φάση του κυπριακού προβλήματος, όπως εξελίχθηκε από το 1974, αναπτύσσεται στο πρώτο μέρος με τίτλο «Πολιτική Ανασκόπηση», ενώ ακολουθεί η «Ιστορική Αναδρομή» του ζητήματος.

Τα παραρτήματα και η χρονολογική παρουσίαση γεγονότων κλειδιών που ακολουθούν παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες που είναι σχετικές με το κυρίως κείμενο. Η σύντομη, επιλεγμένη βιβλιογραφία η οποία είναι ενδεικτική της πλούσιας βιβλιογραφίας επί του Κυπριακού ζητήματος, παρέχει στον ενδιαφερόμενο αναγνώστη καλύτερη κατανόηση και περεταίρω καθοδήγηση επί ενός διεθνούς ζητήματος το οποίο απασχολεί τη διεθνή κοινότητα για δεκαετίες.

Είναι σημαντικό να έχουμε υπόψη μας ότι σε ολόκληρο το κείμενο, ο όρος «Τουρκοκύπριοι» και «τουρκοκυπριακή κοινότητα» αναφέρεται ειδικά και αποκλειστικά στους νόμιμους, αυτόχθονες και γηγενείς Κύπριους πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας, οι οποίοι είναι τουρκικής εθνοτικής καταγωγής. Οι όροι αυτοί δεν αναφέρονται σε και δεν περιλαμβάνουν τις δεκάδες χιλιάδες παράνομων εποίκων που ήρθαν από την Τουρκία στην κατεχόμενη Κύπρο μετά το 1974. Οι μαζικές αυτές εισροές εποίκων, οι οποίοι εισήλθαν και κατοικούν παρανόμως στο νησί, αποτελούν μέρος της συστηματικής προσπάθειας της Άγκυρας να αλλάξει τη δημογραφική δομή της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Περισσότερες πληροφορίες για τις διάφορες διαστάσεις του Κυπριακού μπορείτε να βρείτε στον ιστότοπο www.prio.gov.cy και σε πολλές εκδόσεις του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών (ΓΤΠ). Ο ιστότοπος του ΓΤΠ είναι ένας εύχρηστος και περιεκτικός τόπος όπου θα βρείτε τις τρέχουσες εξελίξεις, βασικές πληροφορίες και χρήσιμους συνδέσμους προς άλλες σχετικές πηγές. Προτρέπουμε τον αναγνώστη να εξερευνήσει την πολύτιμη αυτή πηγή για μία πιο εμπεριστατωμένη κατανόηση των ζητημάτων που πραγματεύεται η παρούσα έκδοση.

Εισαγωγή

Η Κύπρος έγινε ανεξάρτητο κυρίαρχο κράτος τον Αύγουστο του 1960. Δυστυχώς, από την εισβολή και συνεχιζόμενη στρατιωτική κατοχή από την Τουρκία το 1974, το νησί παραμένει διχοτομημένο δια της βίας. Οι τρομερές συνέπειες της εισβολής, της κατοχής και της διχοτόμησης δια της βίας είναι οι συστηματικές παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ο μαζικός εποικισμός των κατεχόμενων περιοχών, ο σφετερισμός περιουσιών, η καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς και ο εθνοτικός διαχωρισμός.

Το Κυπριακό παραμένει άλυτο και αποτελεί προσβολή της διεθνούς νόμιμης τάξης και απειλή για τη σταθερότητα της περιοχής. Οι πράξεις της Τουρκίας έχουν καταδικαστεί από πολλά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, από ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ¹, αποφάσεις του διεθνούς δικαστηρίου και αποφάσεις άλλων μείζονων διεθνών και περιφερειακών οργανισμών. Δυστυχώς, τα περισσότερα από αυτά τα ψηφίσματα και αποφάσεις παραμένουν ανεφάρμοστα. Έτσι, η Κυπριακή Δημοκρατία είναι η μόνη χώρα στην Ευρώπη που από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου παραμένει βιαίως διχοτομημένη λόγω ξένης στρατιωτικής κατοχής.

Την 1η Μαΐου, 2004, η Κυπριακή Δημοκρατία εντάχθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση χωρίς να επιτύχει τον επιθυμητό στόχο της ένταξής της ως ενιαία χώρα. Ωστόσο, η κυβέρνηση και ο κυπριακός λαός παραμένουν δεσμευμένοι σε μία βιώσιμη διευθέτηση που θα επιτρέψει την πραγματική, ειρηνική και ασφαλή επανένωση της χώρας τους, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Μόνο τότε θα μπορέσουν όλοι οι Κύπριοι να επωφεληθούν πλήρως από την ιδιότητα του μέλους της ΕΕ.

Στις 24 Απριλίου, 2004 η ελληνοκυπριακή κοινότητα απέρριψε με συντριπτική πλειοψηφία την πρόταση του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ για διευθέτηση του Κυπριακού διότι δεν διασφάλιζε την πραγματική επανένωση της Κύπρου, της κοινωνίας, της οικονομίας και των θεσμών της. Ωστόσο, η κυβέρνηση και η ελληνοκυπριακή κοινότητα παραμένουν σταθερά δεσμευμένοι στην αποστολή των καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα και σε μία σταθερή ειρηνευτική διαδικασία που θα διευκολύνει μία βιώσιμη και συνολική διευθέτηση που θα πηγάζει από τις δύο κοινότητες.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Νίκος Χριστοδουλίδης έχει επανειλημμένα υπογραμμίσει ότι κύριο μέλημά του είναι η επανέναρξη ουσιαστικών διαπραγματεύσεων επί του συμφωνημένου πλαισίου λύσης, όπως αυτό καθορίζεται από τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, τις Συμφωνίες Υψηλού Επιπέδου και το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο.

---

¹ Βλέπε Υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας, *Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ για την Κύπρο 1960-2006* (Λευκωσία: Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, Κυπριακή Δημοκρατία, 2006).

«Στόχος μας», τονίζει, «δεν είναι άλλος από την εξεύρεση μιας λύσης χωρίς στρατεύματα κατοχής, ξένες εγγυήσεις και επεμβατικά δικαιώματα, η οποία θα αποκαθιστά την ενότητα της πατρίδας μας, του εδάφους, του λαού και των θεσμών της σε ένα Διζωνικό, Δικαιονομικό, Ομοσπονδιακό κράτος όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα και η ασφάλεια όλων ανεξαιρέτως των πολιτών του θα κατοχυρώνονται και θα τυγχάνουν πλήρους σεβασμού.

Με βάση όσα προανέφερα και λαμβάνοντας υπόψη, από τη μια, την τρέχουσα κατάσταση πραγμάτων σε διεθνές επίπεδο και από την άλλη, την αδήριτη ανάγκη για ανατροπή του απαράδεκτου status quo στην Κύπρο, πρόσθεσε ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης, έχω ήδη παρουσιάζει τα βασικά στοιχεία της πρότασής μας για ενεργότερη εμπλοκή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Κυπριακό τόσο στις προσπάθειες για επανέναξη των διαπραγματεύσεων όσο και κατά τη διάρκεια της διαπραγματευτικής διαδικασίας. Εδώ να ξεκαθαρίσω ότι όταν αναφερόμαστε σε εμπλοκή της ΕΕ, εννοούμε υποστηρικτικά και συμπεριληπτικά των προσπαθειών του Γενικού Γραμματέα και των Ηνωμένων Εθνών. Έχω την πεποίθηση ότι η ΕΕ μπορεί να διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο τόσο για το σπάσιμο του αδιεξόδου, όσο και κατά τη διαπραγματευτική διαδικασία αφού διαθέτει όλα εκείνα τα εργαλεία και κίνητρα προς όλα τα μέρη, που μπορούν να οδηγήσουν σε μια αμοιβαία επωφελή κατάσταση πραγμάτων. Η προσπάθειά μας δεν επικεντρώνεται ούτε θα αφορά αποκλειστικά τη μονόπλευρη δημιουργία οφέλους, αλλά τη σταδιακή προώθηση μιας αμοιβαία επωφελούς κατάστασης. Και εδώ να σημειώσω πως απώτερο όφελος για την Κυπριακή Δημοκρατία, θα είναι η επίλυση του Κυπριακού προβλήματος και η επανένωση της Κύπρου, κάτι που θα έχει θετικό αντίκτυπο και στην περιοχή.»

Πολιτική Ανασκόπηση

Αναζήτηση λύσης μέσω διαπραγματεύσεων

Μετά την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο το 1974, η τουρκική πλευρά απαίτησε μία λύση η οποία θα κρατούσε τις δύο κοινότητες χωριστά, είτε ως δύο ξεχωριστά κυρίαρχα κράτη είτε ως δύο ξεχωριστά κράτη υπό χαλαρή συνομοσπονδία.

Οι δύο κοινότητες συμφώνησαν το 1977 και 1979 την επανένωση της Κύπρου υπό μορφή δικαιοδικής ομοσπονδιακής δημοκρατίας, οι παράμετροι της οποίας εξελίχθηκαν με την πάροδο των ετών. Για τους Ελληνοκύπριους, οι οποίοι υποστήριζαν σθεναρά την έννοια του ενιαίου κράτους, η αποδοχή μίας διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας αποτελούσε την έσχατη παραχώρηση και ιστορικό συμβιβασμό στην προσπάθειά τους να τερματιστεί η τουρκική στρατιωτική κατοχή και να επιτευχθεί η επανένωση της Κύπρου.

Από το 1977, η ειρηνευτική διαδικασία υπό την αιγίδα του ΟΗΕ στόχευε στον καθορισμό του πλαισίου μίας τέτοιας ομοσπονδιακής λύσης. Οι διαπραγματεύσεις στόχευαν στο να συμβιβάσουν τα συμφέροντα και τις ανησυχίες των δύο πλευρών υπό μία κοινή, κεντρική κυβέρνηση. Θέματα καθορισμού των στόχων και τρόποι εφαρμογής της συνολικής ομοσπονδιακής διευθέτησης έγιναν σοβαρά προβλήματα κυρίως λόγω της αδιαλλαξίας της Τουρκίας, της κατεχόμενης δύναμης, η οποία κατέχει το κλειδί μίας οριστικής διευθέτησης και θα πρέπει να της ασκηθεί πίεση ώστε να υιοθετήσει μία εποικοδομητική στάση προς την ειρηνευτική προσπάθεια.

Το ψήφισμα 367 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, της 12ης Μαρτίου, 1975, επανενεργοποίησε την αποστολή καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα, η οποία διεκόπη το 1974. Έκτοτε, κατά διαστήματα διεξήχθησαν διαπραγματεύσεις υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Έχουν γίνει συναντήσεις υψηλού επιπέδου μεταξύ διαδοχικών προέδρων της Κυπριακής Δημοκρατίας και ηγετών της τουρκοκυπριακής κοινότητας, εκ του σύνεγγυς συνομιλίες, εισηγήσεις για μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης και εκπονήθηκαν διάφορα σχέδια από τον ΟΗΕ και άλλους ξένους απεσταλμένους. Όλες οι ενέργειες αυτές απέτυχαν να επιλύσουν το Κυπριακό για διάφορους λόγους, όπως:

- ▶ η αποτυχία να τεθούν σε εφαρμογή τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ,
- ▶ η πρόταξη στρατηγικών, οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων τρίτων μερών σε βάρος μίας βιώσιμης και λειτουργικής λύσης που θα ικανοποιεί τις ανησυχίες του κυπριακού κράτους και όλων των Κυπρίων,
- ▶ η αδιάλλακτη πολιτική διαδοχικών κυβερνήσεων της Τουρκίας, οι οποίες ισχυρίζονται ότι το Κυπριακό επιλύθηκε στο 1974,

- ▶ οι πολιτικές συνθήκες στην τουρκοκυπριακή κοινότητα και η επιμονή των Τούρκων ηγετών να αναγνωρίζουν την ούτω καλούμενη «ΤΔΒΚ»,
- ▶ το γεγονός ότι όλες οι μείζονες παραχωρήσεις κατά την ειρηνευτική διαδικασία έγιναν από την ελληνοκυπριακή πλευρά,
- ▶ η παραγνώριση των «λύσεων» που προτάθηκαν για το Κυπριακό, του διεθνούς δικαίου, της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και αποφάσεων περιφερειακών και εθνικών δικαστηρίων, οι οποίες δημιουργούν δεδικασμένο.

Η απουσία προόδου στην αποστολή καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα οδήγησε τους ηγέτες του G-8 στις 20 Ιουνίου, 1999 να προτρέψουν τα μέρη να εμπλακούν σε συνομιλίες εφ'όλης της ύλης χωρίς προϋποθέσεις και να δεσμευτούν να διεξάγουν διαπραγματεύσεις έως την επίτευξη διευθέτησης βασισμένης στον πλήρη σεβασμό των σχετικών ψηφισμάτων του ΟΗΕ και των διεθνών συνθηκών. Η πρόταση αυτή υποστηρίχθηκε και από το ψήφισμα 1250 της 29ης Ιουνίου, 1999, του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Αφού πέρασε από διάφορα στάδια, η διαδικασία κορυφώθηκε με την πρόταση του ΟΗΕ γνωστή ως «Σχέδιο Ανάν», η οποία υποβλήθηκε στις δύο πλευρές τον Νοέμβριο του 2002 και αργότερα, υπό την τελική της μορφή («Annan V»), τον Μάρτιο του 2004.

Ζητήματα υπό συζήτηση από το 1974

Το Κυπριακό αποτελεί από το 1974 πρόβλημα στρατιωτικής εισβολής και συνεχιζόμενης κατοχής κατά παράβαση των σχετικών ομόφωνων ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Οι διαπραγματεύσεις, ιδίως μετά τις 16 Ιανουαρίου, 2002, στόχευαν σε μία συνολική λύση για την επανένωση της Κύπρου. Καθ'όλη τη διάρκεια της εν λόγω διαδικασίας, η κυπριακή κυβέρνηση επιζητούσε μία λύση που να αντανακλά τα δημοκρατικά πρότυπα, τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, το διεθνές δίκαιο, τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σχετικές δικαστικές αποφάσεις. Συγκεκριμένα θέματα υπό συζήτηση περιλαμβάνουν:

- ▶ την εφαρμογή των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και των συμφωνιών υψηλού επιπέδου που απαιτούν μία διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία,
- ▶ μία νέα μορφή κατανομής εξουσιών υπό μία ομοσπονδιακή κυβέρνηση με επαρκείς εξουσίες για αποτελεσματική διακυβέρνηση, για διασφάλιση της Δημοκρατίας και για εκπλήρωση των διεθνών και ευρωπαϊκών υποχρεώσεων της,
- ▶ τη συνέχιση της μίας Δημοκρατίας με μία ενιαία κυριαρχία και διεθνή προσωπικότητα και μία ενιαία υπηκοότητα,
- ▶ τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας και τον αποκλεισμό της ένωσής της, συνολικά ή εν μέρει, με οποιαδήποτε άλλη χώρα ή της οποιασδήποτε μορφής διχοτόμησης ή απόσχισης,

- ▶ την πολιτική ισότητα μεταξύ της ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής κοινότητας, όπως αυτή ορίζεται σε σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας,
- ▶ τις εγγυήσεις για την αποτροπή της ξένης παρέμβασης και του μονομερούς δικαιώματος επέμβασης από άλλη χώρα,
- ▶ την αποχώρηση ξένων δυνάμεων βάσει των σχετικών ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ,
- ▶ την επιστροφή των εκτοπισμένων ατόμων και ένα σύστημα ανάκτησης περιουσιών, το οποίο να συνάδει με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση και τις σχετικές δικαστικές αποφάσεις,
- ▶ το δικαίωμα απόκτησης περιουσίας και εγκατάστασης οπουδήποτε στην Κύπρο, χωρίς περιοριστικές ποσοτώσεις βασισμένες σε εθνικά ή θρησκευτικά κριτήρια,
- ▶ τον πλήρη σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των Κυπρίων βάσει της Ευρωπαϊκής Σύμβασης,
- ▶ τον επαναπατρισμό όλων των παράνομων εποίκων στην Τουρκία, πλην ενός περιορισμένου αριθμού βάσει ειδικών ανθρωπιστικών κριτηρίων,
- ▶ την εναρμόνιση οποιασδήποτε διευθέτησης με τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα της Κυπριακής Δημοκρατίας εντός της ΕΕ,
- ▶ την πλήρη αποστρατικοποίηση του κράτους της Κύπρου.

Διαπραγματεύσεις 2002 – 2004 υπό την αιγίδα του ΟΗΕ

Η περίοδος αυτή σηματοδοτεί την πλέον ουσιαστική προσπάθεια στο πλαίσιο της αποστολής καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ για μία συνολική διευθέτηση του Κυπριακού ζητήματος. Όλες οι προηγούμενες προσπάθειες, ιδίως της περιόδου 1999 – 2000, ναυάγησαν εξαιτίας της τουρκικής απαίτησης για αναγνώριση του παράνομου «κράτους» στις κατεχόμενες από την Τουρκία περιοχές της Δημοκρατίας.

Με τις απευθείας συνομιλίες μεταξύ του Προέδρου Γλαύκου Κληρίδη και του Τουρκοκύπριου ηγέτη Ραούφ Ντενκτάς, οι οποίες ξεκίνησαν στις 16 Ιανουαρίου, 2002, δεν επιτεύχθηκε ουσιαστική πρόοδος. Σε μία απόπειρα να επιτευχθεί συμφωνία έως τη Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ στην Κοπεγχάγη στις 12-13 Δεκεμβρίου, 2002, η οποία επρόκειτο να αποφασίσει για την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ το 2004, ο Γενικός Γραμματέας Κόφι Ανάν παρουσίασε στις 11 Νοεμβρίου, 2002 ένα λεπτομερές σχέδιο για συνολική διευθέτηση (Annan I). Κατόπιν των αντιδράσεων των κομμάτων, το σχέδιο αναθεωρήθηκε στις 10 Δεκεμβρίου, 2002 (Annan II) και στις 26 Φεβρουαρίου, 2003 (Annan III).

Ο Γενικός Γραμματέας συναντήθηκε με τους ηγέτες των δύο κοινοτήτων στη Χάγη στις 10 και 11 Μαρτίου, 2003 για να διακριβώσει εάν ήταν διατεθειμένοι να υποβάλλουν την τελευταία πρόταση του (Annan III) σε ξεχωριστά και ταυτόχρονα δημοψηφίσματα. Ο νεοεκλεγείς Πρόεδρος της Κύπρου, ο Τάσος Παπαδόπουλος, συμφώνησε νοουμένου ότι θα προσφερόταν προς μελέτη από τον κυπριακό λαό ένα ολοκληρωμένο νομικό και πολιτικό πλαίσιο διευθέτησης. Η Ελλάδα και η Τουρκία είχαν καταλήξει σε συμφωνία για ζωτικά θέματα ασφάλειας και υπήρχε ο κατάλληλος χρόνος για συζήτηση και δημόσια εκστρατεία πριν από το δημοψήφισμα. Ωστόσο, η τουρκική πλευρά απέρριψε την πρόταση του Γενικού Γραμματέα.

Τον Ιανουάριο και Φεβρουάριο του 2003, έγιναν μαζικές διαδηλώσεις Τουρκοκυπρίων στα κατεχόμενα κατά του Τουρκοκύπριου ηγέτη Ραούφ Ντενκτάς και των πολιτικών του τις οποίες στήριζε η Άγκυρα. Όπως ήταν αναμενόμενο, η Κυπριακή Δημοκρατία υπέγραψε τη Συνθήκη Προσχώρησης της ΕΕ, στις 16 Απριλίου, 2003.

Στις 23 Απριλίου, 2003, υπό την αυξανόμενη δυσaréσκεια της τουρκοκυπριακής κοινότητας αναφορικά με την κατάσταση στην κατεχόμενη Κύπρο, η Τουρκία και η τουρκοκυπριακή ηγεσία υποχρεώθηκε να άρει εν μέρει κάποιους περιορισμούς τους οποίους είχε επιβάλει από το 1974 κατά μήκος της γραμμής κατάπαυσης του πυρός του ΟΗΕ, ως προς τη μετακίνηση των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Έκτοτε, χιλιάδες Κύπριοι διασχίζουν τακτικά τη γραμμή κατάπαυσης του πυρός. Επιπλέον, χιλιάδες Τουρκοκύπριοι περνούν καθημερινά στις ελεύθερες περιοχές για λόγους εργασίας, για να αιτηθούν διαβατήρια και άλλα έγγραφα που εκδίδει η κυπριακή κυβέρνηση, αλλά και για να λάβουν δωρεάν ιατρική περίθαλψη. Οι ειρηνικές αυτές διελεύσεις κατέρριψαν τον μύθο που καλλιεργούσε για χρόνια η τουρκική προπαγάνδα ότι οι δύο κοινότητες δεν μπορούν να ζήσουν μαζί. Ωστόσο, τα μέτρα αυτά δεν είναι υποκατάστατο μίας συνολικής διευθέτησης.

Η κυβέρνηση των ΗΠΑ ήταν πρόθυμη να αξιοποιήσει την ετοιμότητα της ελληνοκυπριακής πλευράς να συμμετέχει σε νέες διαπραγματεύσεις. Με τη συναίνεση που επιτεύχθηκε από συναντήσεις με τον πρωθυπουργό της Τουρκίας Ρεσέπ Ταγίπ Ερντογάν στην Ουάσινγκτον, τον Ιανουάριο του 2004, η διοίκηση των ΗΠΑ έπεισε τον Γενικό Γραμματέα Κόφι Ανάν να καλέσει επανέναρξη των διαπραγματεύσεων στη Νέα Υόρκη.

Στις 13 Φεβρουαρίου, 2004, τα μέρη συμφώνησαν ότι οι διαπραγματεύσεις θα ξεκινούσαν στη Λευκωσία αναφορικά με αλλαγές που εμπίπτουν στις παραμέτρους του Annan III. Σε περίπτωση συνεχιζόμενου αδιεξόδου, ακόμα και μετά την εμπλοκή της Ελλάδας και της Τουρκίας στη διαδικασία, ο Γενικός Γραμματέας θα οριστικοποιούσε το κείμενο το οποίο θα υποβαλλόταν στις δύο κοινότητες στην Κύπρο προς ψήφισή σε ξεχωριστά και ταυτόχρονα δημοψηφίσματα.

Αυτό αποτελούσε σημαντική αλλαγή στην αποστολή καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, όπως αυτές είχαν επινοηθεί από το 1964. Χωρίς την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου

Ασφαλείας, ο Γενικός Γραμματέας ανέλαβε την εξουσία του διαιτητή ως προϋπόθεση για τον νέο κύκλο συνομιλιών. Αποδεχόμενοι τη φόρμουλα αυτή, οι ελληνοκύπριοι υπέθεσαν ότι η Γραμματεία θα διατηρούσε την αντικειμενικότητα και τη δέσμευσή της στις θεμελιώδεις αρχές του ΟΗΕ. Αποδείχθηκε ότι είχαν άδικο. Μέχρι την έναρξη των συνομιλιών στην Ελβετία αργότερα τον Μάρτιο του 2004, η Γραμματεία άρχισε να μεροληπτεί, προωθώντας τις πλείστες εκ των θέσεων της Τουρκίας επί του Κυπριακού.

Η αλλαγή του ρόλου του Γενικού Γραμματέα, σε συνδυασμό με εξαιρετικά αυστηρές προθεσμίες διαπραγματεύσεων και την αδιαλλαξία της Τουρκίας, συνέβαλαν στην απουσία σοβαρών διαπραγματεύσεων τόσο στη Λευκωσία όσο και μεταγενέστερα στο Μπούργκενστοκ της Ελβετίας. Για να εξασφαλιστεί η συγκατάθεση της Τουρκίας, όλες σχεδόν οι απαιτήσεις της ενσωματώθηκαν αυθαιρέτως σε δύο σχέδια (Annan IV και V), τα οποία παρουσίασε ο Γενικός Γραμματέας. Το Σχέδιο Annan V παρουσιάστηκε στις δύο πλευρές στις 31 Μαρτίου, 2004. Η Τουρκία, οι Ηνωμένες Πολιτείες και τα Ηνωμένα Έθνη συμφώνησαν να δεχτούν την παρουσία της ΕΕ στις συνομιλίες, μόνο υπό την ιδιότητα του παρατηρητή, ενώ η ΕΕ δεσμεύτηκε να δεχτεί τις αποκλείσεις από το ευρωπαϊκό δίκαιο, οι οποίες περιείχονταν στο Σχέδιο Annan V. Το σχέδιο του Γενικού Γραμματέα ήταν ένα συνολικό έγγραφο 10.000 περίπου σελίδων. Το πολύπλοκο αυτό νομικό κείμενο δεν ήταν διαθέσιμο ολόκληρο στον ιστότοπο του ΟΗΕ παρά μόνο κάποιες ώρες πριν από το δημοψήφισμα. Οι Κύπριοι κλήθηκαν να ψηφίσουν επί του εγγράφου στις 24 Απριλίου, 2004, λίγες ημέρες μόνο πριν από την προσχώρηση της Κύπρου στην ΕΕ, την 1^η Μαΐου.

Τα δημοψηφίσματα της 24ης Απριλίου, 2004 – η ετυμολογία του λαού²

Έπειτα από μία έντονη δημόσια συζήτηση, οι Ελληνοκύπριοι ψηφοφόροι απέρριψαν συντριπτικά το Σχέδιο Annan V, σε ποσοστό 75,8% έναντι 24,2%. Αντιθέτως, το 64,9% των Τουρκοκυπρίων ενέκρινε το σχέδιο. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι έποικοι από την Τουρκία, οι οποίοι δεν είχαν νόμιμο δικαίωμα ψήφου, τους επιτράπηκε να ψηφίσουν.

Το ελληνοκυπριακό «Όχι» δεν ήταν μία αρνητική ψήφος κατά της επανένωσης ή της συμφιλίωσης. Ήταν η απόρριψη μίας διαδικασίας που οδήγησε σε ένα μονόπλευρο σχέδιο που θεωρήθηκε επιβλαβές για τα νόμιμα δικαιώματα της ελληνοκυπριακής κοινότητας και την επιβίωση του ίδιου του κυπριακού κράτους. Ήταν η απόρριψη ενός προβληματικού σχεδίου που δεν προέβλεπε τη γνήσια επανένωση της Κύπρου, των θεσμών της, του λαού της και της οικονομίας της. Ήταν μία αρνητική ψήφος των Ελληνοκυπρίων, ανεξαρτήτως ηλικίας, πολιτικού κόμματος και φύλου.

² Βλέπε Claire Palley, *An International Relations Debacle: The UN Secretary-General's Mission of Good Offices in Cyprus 1999–2004* (Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2005).

- ▶ οι αυστηρές προθεσμίες διαπραγμάτευσης, η έλλειψη πραγματικού χρόνου για συζήτηση ενός εξαιρετικά πολύπλοκου νομικού εγγράφου και οι απειλές που εκφράστηκαν ή υπονοήθηκαν από κάποιους συνομιλητές σε περίπτωση που η Ελληνοκύπριοι δεν αποδέχονταν το σχέδιο του ΟΗΕ,
- ▶ οι σημαντικές αποκλείσεις από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στερώντας από όλους τους Κύπριους θεμελιώδη δικαιώματα, ενώ άλλοι υπήκοοι της ΕΕ, οι οποίοι κατοικούν στην Κύπρο θα απολάμβαναν όλα αυτά τα δικαιώματα βάσει της Σύμβασης,
- ▶ η διάλυση της διεθνώς αναγνωρισμένης Κυπριακής Δημοκρατίας και η αντικατάστασή της με μία χαλαρή συνομοσπονδία δύο ευρέως αυτόνομων κρατών,
- ▶ η αμφίβολη λειτουργία του νέου κράτους ενόψει των προνοιών που αφορούν στην εκτελεστική, νομοθετική και δικαστική εξουσία, και η αυξημένη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος της αρνησικυρίας από τη μειοψηφούσα κοινότητα. (Τρίτα μέρη που δεν είναι Κύπριοι και που δεν θα λογοδοτούσαν στον κυπριακό λαό, θα ψήφιζαν αποφάσεις για ζωτικούς τομείς της πολιτικής),
- ▶ η συνομοσπονδιακή φύση του προτεινόμενου συντάγματος αντικατοπτριζόταν στην απουσία ιεραρχίας στη νομοθεσία. (Αυτό ενείχε τον κίνδυνο για διαμάχες δικαιοδοσίας, που θα ενέτειναν τη διχαστική φύση της προτεινόμενης νέας πολιτικής οντότητας),
- ▶ η απουσία επαρκών εγγυήσεων που θα διασφάλιζαν ότι οι δεσμεύσεις που θα αναλάμβαναν τα μέρη, και ιδιαίτερα η Τουρκία, θα τηρούνταν,
- ▶ το οικονομικό κόστος της προτεινόμενης διευθέτησης – σύγκληση, ανοικοδόμηση, περιουσιακές αποζημιώσεις, αποζημιώσεις προς τους έποικους, νομισματική πολιτική – που θα επωμιζόνταν κατά κύριο λόγο οι Ελληνοκύπριοι. (Η Τουρκία, της οποίας η στρατιωτική εισβολή διαίρεσε το νησί, απαλλασσόταν από κάθε οικονομική ευθύνη για τις ενέργειές της στην Κύπρο),
- ▶ ζητήματα ασφαλείας που αφορούσαν στη σταδιακή μείωση και συνεχιζόμενη παρουσία των τουρκικών στρατευμάτων με εκτεταμένα δικαιώματα επέμβασης ακόμα και μετά την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ. (Η «Ενωμένη» Κύπρος θα εξαιρούνταν από την κοινή ευρωπαϊκή αμυντική πολιτική και θα αποστρατιωτικοποιούνταν πλήρως. Οι προτεινόμενες εγγυήσεις της Τουρκίας παραβίαζαν την υποχρέωση της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών και του σεβασμού της εδαφικής ακεραιότητας όλων των κρατών),
- ▶ ζητήματα προσδιορισμού υπηκοότητας και το γεγονός ότι σχεδόν όλοι οι έποικοι από την Τουρκία θα παρέμεναν στην Κύπρο,
- ▶ παραβιάσεις περιουσιακών δικαιωμάτων τα οποία είναι ουσιαστικά δικαιώματα βάσει της Ευρωπαϊκής Σύμβασης και η ανατροπή σημαντικών αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, οι οποίες παράγουν δεδικασμένο,

- ▶ επέκταση των δικαιωμάτων της Βρετανίας στις κυρίαρχες περιοχές των βάσεων και στα χωρικά ύδατα της Δημοκρατίας,
- ▶ διαγραφή της επικύρωσης από την Κυπριακή Δημοκρατία της Συνθήκης του Μοντρέ του 1936 (η Κύπρος είναι σημαντική ναυτιλιακή δύναμη. Το σχέδιο παραχωρούσε επίσης στην Τουρκία δικαιώματα που προσομοίαζαν με βέτο επί της υφαλοκρηπίδας της Κύπρου),
- ▶ παραβίαση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης με την άρνηση στους Κύπριους του δικαιώματος απόκτησης περιουσίας και να ζουν οπουδήποτε επιλέξουν, όπως θα μπορούσαν να κάνουν και υπήκοοι άλλων χωρών της ΕΕ, χωρίς περιοριστικές ποσοστώςσεις βάσει εθνικότητας και θρησκείας.

Τελικά, το σχέδιο απορρίφθηκε διότι η μεγάλη πλειοψηφία των Κυπρίων έκρινε ότι δεν ήταν το καλύτερο για το κοινό συμφέρον των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων. Όπως δήλωσε τότε ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος, «ενώ όλες οι απαιτήσεις της Τουρκίας υιοθετήθηκαν στο τελικό σχέδιο την τελευταία μέρα, βασικές ανησυχίες της ελληνοκυπριακής πλευράς αγνοήθηκαν. Όλοι οι εμπλεκόμενοι στις συνομιλίες ανυπομονούσαν να ικανοποιήσουν την Τουρκία και να διασφαλίσουν το «ναί» της τουρκοκυπριακής κοινότητας, αγνοώντας το γεγονός ότι η κατά πολύ μεγαλύτερη αριθμητικά ελληνοκυπριακή κοινότητα έπρεπε επίσης να πεισθεί να ψηφίσει «ναί» στο Σχέδιο. Έτσι, η διαδικασία αυτή απέτυχε να ικανοποιήσει τις δικαιολογημένες ανησυχίες, ανάγκες και συμφέροντα και των δύο πλευρών.»

Το αρνητικό αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος κατέστησε το Σχέδιο Ανάν άκυρο.

Η υποτιθέμενη απομόνωση των Τουρκοκυπρίων³

Μετά την απόρριψη του σχεδίου Ανάν, η Τουρκία εξαπέλυσε μία προπαγανδιστική εκστρατεία με συνθήματα για «άμβλυνση», «άρση» ή «τερματισμό» της υποτιθέμενης «απομόνωσης» των Τουρκοκυπρίων, και για τη γεφύρωση της «οικονομικής ανισότητας» μεταξύ των δύο κοινοτήτων στο νησί. Δυστυχώς, αυτό οδήγησε σε εκτεταμένη παραπληροφόρηση αναφορικά με την κατάσταση στην Κύπρο, και σε κάποιες αμφισβητήσιμες προτάσεις, υπό το πρόσχημα της βελτίωσης των οικονομικών συνθηκών των Τουρκοκυπρίων. Η Τουρκία μάλιστα επιχείρησε να παραπλανήσει τη διεθνή κοινότητα ώστε να πιστέψει ότι η κυβέρνηση της Κύπρου ήταν, κατά κάποιο τρόπο, υπεύθυνη για τη δυσμενή θέση των Τουρκοκυπρίων.

Η Τουρκία χρησιμοποίησε την προσέγγιση αυτή για δύο λόγους: για να στρέψει, ενόψει των ευρωπαϊκών της φιλοδοξιών, την προσοχή μακριά από τη συνεχιζόμενη στρατιωτική της επιθετικότητα κατά της Κύπρου και για να αναβαθμίσει το παράνομο καθεστώς στις κατεχόμενες περιοχές του νησιού.

---

³ Βλέπε Μίλτος Μιλτιάδου, *Προς μία Ενωμένη Κύπρο: Ο Μύθος της «Απομόνωσης» των Τουρκοκυπρίων*, Τέταρτη Έκδοση (Λευκωσία: Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, Κυπριακή Δημοκρατία, 2010).

Στην ουσία, η Άγκυρα επεδίωκε να εξασφαλίσει για το αποσχιστικό καθεστώς οικονομικές ιδιότητες ανεξάρτητης οντότητας χωρίς επίσημη διεθνή αναγνώριση. Αυτό θα επέτρεπε στο παράνομο καθεστώς να υφίσταται χωρίς κανένα κίνητρο για εποικοδομητική συμμετοχή στην ειρηνευτική διαδικασία για επανένωση του νησιού. Σε μία προσπάθεια να κερδίσουν διεθνή υποστήριξη για την προπαγάνδα τους, οι Τουρκοκύπριοι ηγέτες υιοθέτησαν, ως βασικό επιχείρημα, το παραπλανητικό σύνθημα του «τερματισμού της οικονομικής απομόνωσης» των Τουρκοκυπρίων, όταν, στην πραγματικότητα, ο στόχος τους ήταν ανέκαθεν πολιτικός.

Ωστόσο, κάθε ενέργεια που προωθεί τη ντε φάκτο αναγνώριση του παράνομου αποσχιστικού καθεστώτος θα αποτελούσε άμεση παραβίαση του διεθνούς δικαίου και των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας, ιδίως των ψηφισμάτων 541 (1983) και 550 (1984). Τέτοιες ενέργειες υπονομεύουν επίσης τις προσπάθειες για την επανένωση της χώρας, η οποία αποτελεί και τη διακηρυγμένη θέση του ΟΗΕ και της ΕΕ, της διεθνούς κοινότητας εν γένει, καθώς και των ίδιων των δύο κυπριακών κοινοτήτων.

Η δυσμενής κατάσταση στην οποία βρίσκεται η τουρκοκυπριακή κοινότητα είναι το άμεσο αποτέλεσμα της επιθετικότητας της Τουρκίας, η οποία διατηρεί την Κύπρο, τον λαό, τους θεσμούς και την οικονομία της διαιρεμένα. Είναι επίσης το αποτέλεσμα της λανθασμένης πολιτικής των Τουρκοκυπρίων ηγετών οι οποίοι συνεχώς προωθούσαν τα συμφέροντα της Τουρκίας εις βάρος της ίδιας τους της κοινότητας και της Κύπρου συνολικά. Η ούτω καλούμενη «απομόνωση» των Τουρκοκυπρίων είναι κυρίως μία πληγή που προκλήθηκε εξ υπαιτιότητάς τους. Ασφαλώς και δεν είναι το αποτέλεσμα κάποιας ενέργειας από πλευράς της κυβέρνησης της Κύπρου, της οποίας η κυριαρχία καλύπτει όλη την επικράτεια του κράτους, περιλαμβανομένων και των κατεχόμενων περιοχών, και η οποία εκπληρώνει την υποχρέωσή της να υπερασπίζεται τα κυριαρχικά της δικαιώματα και το Κράτος Δικαίου.

Εις απάντηση της τουρκικής στρατιωτικής επιθετικότητας, η Κυπριακή Δημοκρατία εισήγαγε μία σειρά αμυντικών μέτρων για να διασφαλίσει την ανεξαρτησία της, την κυριαρχία της, την εδαφική της ακεραιότητα και την οικονομία της. Ένα από τα μέτρα αυτά ήταν και η ανακήρυξη όλων των λιμανιών και αεροδρομίων στις τουρκοκρατούμενες περιοχές της Δημοκρατίας ως παράνομα. Τέτοια μέτρα καθίστανται απαραίτητα επειδή η κυβέρνηση δεν μπορούσε να ασκήσει αποτελεσματικό έλεγχο στις περιοχές της Κύπρου υπό τουρκικό στρατιωτικό έλεγχο.

Βάσει του διεθνούς δικαίου, η Κυπριακή Δημοκρατία είναι η μόνη νόμιμη και αναγνωρισμένη αρχή με αποκλειστική ευθύνη για εναέριες και θαλάσσιες μεταφορές, εμπόριο, ασφάλεια, προστασία και παρόμοια θέματα εντός της κυρίαρχης επικράτειάς της. Παρομοίως, βάσει του διεθνούς δικαίου, το καθεστώς που εγκαταστάθηκε από την Τουρκία στην κατεχόμενη Κύπρο είναι παράνομο και συνεπώς όλοι οι ψευδεπίγραφοι οργανισμοί, αποφάσεις και έγγραφα δεν έχουν καμία πολιτική ή νομική ισχύ. Όπως έχει επιβεβαιωθεί από τα ευρωπαϊκά δικαστήρια και το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, το τουρκοκυπριακό καθεστώς δεν έχει καμία νομική

υπόσταση στη διεθνή κοινότητα. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει χαρακτηρίσει το παράνομο αυτό καθεστώς ως «υποτελή τοπική διοίκηση» της Τουρκίας στην κατεχόμενη Κύπρο (βλέπε Παράρτημα 2).

Τα δεδομένα δείχνουν σαφέστατα ότι η στρατιωτική κατοχή από την Τουρκία έχει θυματοποιήσει, αν και με διαφορετικούς τρόπους, τόσο την ελληνοκυπριακή όσο και την τουρκοκυπριακή κοινότητα στο νησί. Η συνεχιζόμενη κατοχή από την Τουρκία είναι άμεσα υπεύθυνη για την όποια «απομόνωση» ενδεχομένως να βίωσαν οι Τουρκοκύπριοι, όπως και αν αυτή εννοείται. Στην πραγματικότητα, η Τουρκία εμποδίζει τους Τουρκοκύπριους να υλοποιήσουν στο έπακρο τις δυνατότητές τους και τους αποστερεί σημαντικά ωφελήματα και ευκαιρίες τις οποίες δικαιούνται ως υπήκοοι της Κυπριακής Δημοκρατίας και της ΕΕ.

Η κυβέρνηση της Κύπρου ενδιαφερόταν πάντα για την οικονομική κατάσταση των Τουρκοκυπρίων. Μπόρεσε καλύτερα να παρέχει υπηρεσίες στους Τουρκοκύπριους από τη μερική άρση το 2003 των παράνομων περιορισμών που είχε επιβάλει ο τουρκικός στρατός στη διακίνηση προσώπων μέσω της γραμμής κατάπαυσης του πυρός που εκτείνεται κατά μήκος του νησιού και επιτηρείται από τον ΟΗΕ από το 1974. Έκτοτε, οι Τουρκοκύπριοι μπόρεσαν να εργαστούν, σε όλο και μεγαλύτερους αριθμούς, στις ελεγχόμενες από την κυβέρνηση περιοχές, αποκομίζοντας εισόδημα που έως σήμερα εκτιμάται σε πάνω από 273 εκατομμύρια ευρώ και να απολαμβάνουν ένα διευρυμένο εύρος ωφελημάτων, συμπεριλαμβανομένης και της δωρεάν ιατρικής περίθαλψης (βλέπε Παράρτημα 1).

Η επανένταξη των Τουρκοκυπρίων στη διεθνή κοινότητα και η βελτίωση της πολιτικής και οικονομικής τους κατάστασης θα μπορέσει να επιτευχθεί νομίμως και συνολικά μόνο μέσω της επανένωσης της Κύπρου.

Αποσχιστικές τάσεις υπό το ψευδές σύνθημα του «τερματισμού της απομόνωσης των Τουρκοκυπρίων» και άλλα πολιτικώς παρακινούμενα σχέδια που προωθεί η Τουρκία, συμβάλουν ελάχιστα στην ευημερία των Τουρκοκυπρίων ή στην ειρηνευτική διαδικασία.

Αντιθέτως, τέτοιες ιδέες στρέφουν την προσοχή μακριά από τη συνεχιζόμενη επιθετικότητα της Τουρκίας και από την αποτυχία της Άγκυρας να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της προς την ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του ανοίγματος των λιμανιών και αεροδρομίων της σε πλοία και αεροπλάνα που φέρουν την κυπριακή σημαία. Επίσης, ανακόπτουν την πολιτική θέληση της τουρκικής πλευράς, υπονομεύοντας έτσι πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση του κρίσιμου ζητήματος που είναι, στην προκειμένη περίπτωση, η λύση στη διχοτόμηση της Κύπρου. Περεταίρω, συντελούν στην παγίωση της παράνομης κατάστασης που δημιούργησε η Τουρκία στο βόρειο τμήμα της Κύπρου και στη διαιώνιση της θυματοποίησης των Τουρκοκυπρίων. Τέλος, παρακωλύουν τον αγώνα για συμφιλίωση και διαρκή ειρήνη στο νησί και στην περιοχή.

Αναβίωση της ειρηνευτικής διαδικασίας 2005–2006

Αν και η προσπάθεια του ΟΗΕ κατά την περίοδο 2002 - 2004 δεν οδήγησε στην επίλυση του Κυπριακού, το δημοψήφισμα δεν αποτέλεσε το τέλος της διαδρομής. Στην πραγματικότητα, το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος για το Σχέδιο Ανάν πρέπει να λειτουργήσει ως καταλύτης για την επανένωση και όχι ως πρόφαση για περαιτέρω διχοτόμηση. Οι Ελληνοκύπριοι και η κυβέρνηση της Δημοκρατίας έχουν επανειλημμένα αποδείξει ότι παραμένουν δεσμευμένοι σε μία λύση η οποία θα εξασφαλίσει ένα ανθρωπό και ασφαλές μέλλον για όλους τους Κύπριους και θα διασφαλίζει τον σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματά τους και τις θεμελιώδεις ελευθερίες τους εντός της ΕΕ.

Πολλοί στη διεθνή κοινότητα δεν ήταν εξοικειωμένοι με τις λεπτομερείς πρόνοιες του απορριφθέντος Σχεδίου Ανάν και τις επιπτώσεις του για το μέλλον του κράτους της Κύπρου και των πολιτών του. Συνεπώς, δεν αποτελούσε έκπληξη ότι εξέφρασαν δυσaréσκεια με το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος. Αυτό που ήταν πράγματι λυπηρό και απογοητευτικό ήταν ότι το Σχέδιο που παρουσιάστηκε στον λαό δεν άφηνε περιθώριο για αποδοχή σε καμία από τις δύο κοινότητες. Ενώ οι άλλες πλευρές επιθυμούσαν απλώς μία οποιαδήποτε λύση ή και το κλείσιμο του κυπριακού προβλήματος το συντομότερο δυνατόν, οι Ελληνοκύπριοι πάντα επέμεναν στην επίτευξη μίας συνολικής, λειτουργικής και βιώσιμης διευθέτησης.

Μία λύση που μπορεί να αντέξει τη δοκιμασία του χρόνου πρέπει να εκληφθεί ως δίκαιη για τον λαό ο οποίος θα πρέπει να ζει με αυτή. Συνεπώς, καμία λύση δεν μπορεί να επιτύχει εάν δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις εύλογες ανησυχίες που εμπόδισαν τους Ελληνοκύπριους να εγκρίνουν το Σχέδιο Ανάν το 2004. Το γεγονός ότι η Κύπρος είναι ένα μικρό και αδύναμο κράτος, καθιστά ακόμα πιο επιτακτική την ανάγκη όπως όλοι οι Κύπριοι απολαμβάνουν τα θεμελιώδη δικαιώματα που όλοι οι υπόλοιποι Ευρωπαίοι πολίτες απολαμβάνουν βάσει του ευρωπαϊκού δικαίου και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης, και όπως να μην υπάρχει διάκριση βάσει εθνότητας και θρησκείας.

Για να αναβιώσει την ειρηνευτική διαδικασία, ο Πρόεδρος Τάσος Παπαδόπουλος αντάλλαξε απόψεις με τον Γενικό Γραμματέα στη Νέα Υόρκη στις 16 Σεπτεμβρίου, 2005 αναφορικά με την προετοιμασία μίας ανανεωμένης προσπάθειας του ΟΗΕ για την Κύπρο. Ο Γενικός Γραμματέας συναντήθηκε και με τον Τουρκοκύπριο ηγέτη Μεχμέτ Αλί Ταλάτ, στις 31 Οκτωβρίου. Στην έκθεσή του προς το Συμβούλιο Ασφαλείας στις 20 Νοεμβρίου, 2005, ο Γενικός Γραμματέας σημειώνει ότι τόσο οι δύο ηγέτες όσο και πολλές χώρες τον παροτρύνουν να εξετάσει το ενδεχόμενο διεξαγωγής νέων συνομιλιών στο πλαίσιο της αποστολής καλών υπηρεσιών του.

Στη συνέχεια, ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος συναντήθηκε με τον Γενικό Γραμματέα στο Παρίσι, στις 28 Φεβρουαρίου, 2006, όπου επανεκτίμησαν την κατάσταση στην Κύπρο και εξέτασαν τρόπους για την επίτευξη προόδου στη διαδικασία που θα οδηγήσει στην επανένωση του νησιού. Επίσης, συμφώνησαν ότι η επανέναρξη της διαπραγματευτικής διαδικασίας εντός του πλαισίου των καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα πρέπει να γίνει την κατάλληλη χρονική στιγμή και να βασίζεται σε προσεκτική προετοιμασία.

Η συμφωνία της 8ης Ιουλίου, 2006

Έτσι, δημιουργήθηκε μία νέα ώθηση για την επανέναρχη της ειρηνευτικής διαδικασίας στην Κύπρο. Στις 03 Ιουλίου, ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος και ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Ταλάτ συναντήθηκαν στο περιθώριο συνάντησης της Επιτροπής Αγνοουμένων και παρουσία του Ειδικού Αντιπροσώπου του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ στην Κύπρο. Επιπλέον, ο Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ για Πολιτικές Υποθέσεις Ιμπραήμ Γκαμπαρί, επισκέφτηκε την Ελλάδα, την Τουρκία και την Κύπρο κατά την περίοδο 3-9 Ιουλίου. Μετά από κοινή συνάντηση στις 8 Ιουλίου, με τον Πρόεδρο Παπαδόπουλο και τον κύριο Ταλάτ, ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ παρουσίασε την ακόλουθη «Δέσμη Αρχών» στην οποία είχαν συμφωνήσει οι δύο πλευρές:

1. δέσμευση για την επανένωση της Κύπρου με βάση μία διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία με πολιτική ισότητα, όπως ορίζεται στα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας,
2. αναγνώριση του γεγονότος ότι το στάτους κβο είναι απαράδεκτο και ότι η συνέχισή του ενδεχομένως να έχει αρνητικές συνέπειες για τους Τουρκοκύπριους και τους Ελληνοκύπριους,
3. δέσμευση στη θέση ότι μία συνολική διευθέτηση είναι επιθυμητή καθώς και εφικτή και δεν θα πρέπει να καθυστερήσει περαιτέρω,
4. συμφωνία για άμεση έναρξη διαδικασίας, η οποία θα περιλαμβάνει δικοινοτική συζήτηση θεμάτων που επηρεάζουν την καθημερινότητα του λαού και ταυτόχρονα εκείνων που αφορούν σε ουσιώδη θέματα, και τα δύο εκ των οποίων θα συμβάλουν σε μία συνολική διευθέτηση,
5. δέσμευση να διασφαλιστεί ότι θα επικρατήσει «κατάλληλη ατμόσφαιρα» για να είναι η διαδικασία αυτή επιτυχής. Σε αυτό το πλαίσιο, τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης είναι σημαντικά, τόσο για τη βελτίωση του κλίματος όσο και για την βελτίωση της ζωής όλων των Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων. Επίσης, σε αυτό το πλαίσιο, θα πρέπει να τεθεί τέρμα στο ούτως καλούμενο «παιχνίδι επίρριψης ευθυνών».

Επιπλέον, οι δύο ηγέτες αποφάσισαν ότι Τεχνικές Επιτροπές θα άρχιζαν τις εργασίες τους για θέματα που άπτονται της καθημερινότητας, νοουμένου ότι, ταυτόχρονα, θα αντάλλασσαν έναν κατάλογο με θέματα ουσίας, τα οποία θα αποτελούσαν αντικείμενο μελέτης από εξειδικευμένες δικοινοτικές ομάδες εργασίας και θα οριστικοποιούνταν από τους ηγέτες.

Η Συμφωνία της 8ης Ιουλίου επαναβεβαίωσε τη δέσμευση της κυπριακής κυβέρνησης για επανένωση του νησιού στη βάση μίας διζωνικής, δικοινοτικής ομοσπονδίας. Στις 29 Αυγούστου, 2006, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ ζήτησε την εφαρμογή της Συμφωνίας της 8ης Ιουλίου χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση και εξέφρασε τη στήριξή του στις συνεχιζόμενες προσπάθειες του Γενικού Γραμματέα για επίτευξη μίας συνολικής διευθέτησης του Κυπριακού.

Για τη διευκόλυνση της διαδικασίας, στις 15 Νοεμβρίου, 2006, ο Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας για Πολιτικές Υποθέσεις του ΟΗΕ υπέβαλε εισηγήσεις για την εφαρμογή της Συμφωνίας της 8^{ης} Ιουλίου. Δυστυχώς, εμφανίστηκαν κάποιες δυσκολίες κατά το προκαταρκτικό στάδιο, επειδή η τουρκική πλευρά αμφισβήτησε τα θεμελιώδη στοιχεία της Συμφωνίας. Σε επιστολή προς τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ τον Απρίλιο του 2007, ο Τουρκοκύπριος ηγέτης επεδίωξε να αλλοιώσει το πλαίσιο της Συμφωνίας της 8ης Ιουλίου.

Στην ομιλία του προς τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στις 26 Σεπτεμβρίου, ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος επανέλαβε τη δέσμευση της κυβέρνησης στη Συμφωνία της 8ης Ιουλίου και σε μία διευθέτηση με βάση μία διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία. Επισημαίνοντας ότι το στάτους κβο της ξένης στρατιωτικής κατοχής και της βίαιης διχοτόμησης του νησιού δεν πρέπει να συνεχιστεί, ο Πρόεδρος έκανε έκκληση για μία «εποικοδομητική και με το βλέμμα στο μέλλον διαδικασία» που θα φέρει απτά αποτελέσματα και μία συνολική λύση. Επίσης, στις 23 Σεπτεμβρίου στη Νέα Υόρκη, συζήτησε με τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ Μπαν Κι-μουν την ανάγκη επίσπευσης της ειρηνευτικής διαδικασίας του ΟΗΕ.

Για την κυβέρνηση της Κύπρου καθώς και για τα Ηνωμένα Έθνη, η διαδικασία της Συμφωνίας της 8ης Ιουλίου κατέστη η μόνη διαθέσιμη οδός που θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια αμοιβαία αποδεκτή λύση. Ωστόσο, η εφαρμογή της υπονομεύθηκε από τις υπεκφυγές της τουρκικής πλευράς.

Νέες πρωτοβουλίες το 2008 αποφέρουν αποτελέσματα

Τον Φεβρουάριο του 2008, ο νέος Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Δημήτρης Χριστόφιας, αμέσως μετά την εκλογή του, επιδίωξε συνάντηση με τον Τουρκοκύπριο ηγέτη. Στη συνάντησή τους στις 21 Μαρτίου, 2008, αποφασίστηκε η σύσταση ομάδων εργασίας και τεχνικών επιτροπών, καθώς και η κατάρτιση καταλόγου με θέματα προς συζήτηση. Αποφάσισαν επίσης να συναντηθούν ξανά μετά από τρεις μήνες για να αξιολογήσουν την πρόοδο με την προοπτική να ξεκινήσουν απευθείας διαπραγματεύσεις υπό την αιγίδα του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ. Παράλληλα, αποφάσισαν το άνοιγμα της Οδού Λήδρας.

Στις 3 Απριλίου, 2008, το σημείο διέλευσης της Οδού Λήδρας άνοιξε, ενώ στις 18 Απριλίου έξι ομάδες εργασίας και επτά τεχνικές επιτροπές ξεκίνησαν τις εργασίες τους. Ελλείψει προόδου που να δικαιολογεί την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων, με πρωτοβουλία του Προέδρου Χριστόφια, οι δύο ηγέτες συναντήθηκαν ξανά στις 23 Μαΐου, 2008, υπό την παρουσία του Ειδικού Εκπροσώπου του ΟΗΕ για την Κύπρο, Ταγιέ-Μπρουκ Ζερχιούν. Στη συνάντηση επαναβεβαιώθηκε η δέσμευση για τη δημιουργία μίας δικοινοτικής, διζωνικής ομοσπονδίας με μία κυριαρχία, διεθνή προσωπικότητα και υπηκοότητα, και πολιτική ισότητα, όπως περιγράφεται στα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Επίσης αποφάσισαν να επιδιώξουν το άνοιγμα περισσότερων σημείων διέλευσης. Επιπλέον, οι δύο ηγέτες αποφάσισαν να εξετάσουν την υιοθέτηση μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης.

Την 1η Ιουλίου, 2008, οι δύο ηγέτες αναθεώρησαν για πρώτη φορά την εργασία των ομάδων εργασίας και των τεχνικών επιτροπών. Συζήτησαν επίσης θέματα κυριαρχίας και υπηκοότητας, και συμφώνησαν επί θεμάτων αρχής. Οι λεπτομέρειες της εφαρμογής τους θα αποτελούσαν αντικείμενο των απευθείας συνομιλιών. Σε μία νέα συνάντηση στις 25 Ιουλίου, 2008, αποφασίστηκε η έναρξη απευθείας διαπραγματεύσεων στις 03 Σεπτεμβρίου, 2008.

Η νέα διαπραγματευτική διαδικασία στόχευε στην εξεύρεση λύσης «από τους Κύπριους για τους Κύπριους» στη βάση μίας συμφωνίας μεταξύ των δύο ηγετών, η οποία θα τύγχανε της έγκρισης του λαού και θα εγγυόταν όλα τα θεμελιώδη και νόμιμα δικαιώματα και συμφέροντα των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων. Στις κοινές τους δηλώσεις, οι δύο ηγέτες επαναβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους για μία διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία, ενώ συμφώνησαν για μία κυριαρχία, υπηκοότητα και διεθνή προσωπικότητα της κυπριακής ομοσπονδίας.

Διαπραγματεύσεις που οδήγησαν στο Κρανς Μοντανά

Για να δώσει έμφαση στη στήριξή του προς τις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις, ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών πραγματοποίησε μία τριήμερη επίσκεψη στην Κύπρο στις αρχές του 2010. Στις 18 Απριλίου, 2010, ο Δερβής Έρογλου διαδέχθηκε τον Μεχμέτ Αλί Ταλάτ στην ηγεσία της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Ο Πρόεδρος Χριστόφιας και ο νέος Τουρκοκύπριος ηγέτης είχαν πολλές άκαρπες συναντήσεις μέχρι την 1η Ιουλίου, 2012, όταν η Κύπρος ανέλαβε την προεδρία στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά τη διάρκεια της προεδρίας, η τουρκική πλευρά αρνούνταν να συμμετέχει σε συνομιλίες παρά τη διαβεβαίωση του Προέδρου ότι δεν υπήρχε κανένα κώλυμα.

Στις 11 Φεβρουαρίου, 2014, διεξήχθη η πρώτη επίσημη συνάντηση του νεοεκλεγέντος Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, κυρίου Νίκου Αναστασιάδη, και του ηγέτη των Τουρκοκυπρίων, κυρίου Δερβής Έρογλου, υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, η οποία έθεσε το πλαίσιο της νέας διαπραγματευτικής διαδικασίας και επαναβεβαίωσε τις βασικές αρχές της λύσης.

Η έναρξη της νέας διαδικασίας ουσιαστικών διαπραγματεύσεων ανανέωσε το διεθνές ενδιαφέρον, δημιουργώντας μία νέα θετική ώθηση για την επίλυση του προβλήματος. Έτσι, ακολούθησαν 3 χρόνια διαπραγματεύσεων που οδήγησαν σε σημαντική πρόοδο. Ως αποτέλεσμα, τον Ιούνιο του 2017, ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, κύριος Αντόνιο Γκουτέρες συγκάλεσε Διάσκεψη για την Κύπρο στο Κρανς Μοντανά της Ελβετίας. Στη Διάσκεψη συμμετείχαν η Κυπριακή Δημοκρατία, η τουρκοκυπριακή πλευρά με τον νέο ηγέτη της (από το 2015), κύριο Μουσταφά Ακιντζή, η Ελλάδα, η Τουρκία και το Ηνωμένο Βασίλειο ως οι τρεις εγγυήτριες δυνάμεις, και η Ευρωπαϊκή Ένωση ως παρατηρητής. Η Διάσκεψη κατέληξε σε αδιέξοδο λόγω της επιμονής της Τουρκίας για μόνιμη παρουσία στρατευμάτων στην Κύπρο και στη διατήρηση του επεμβατικού της δικαιώματός.

Παρά την αρνητική αυτή εξέλιξη, η κυπριακή κυβέρνηση παρέμεινε αταλάντευτα προσηλωμένη στην επίτευξη λύσης του Κυπριακού μέσω συνομιλιών υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Παρά τη μη εποικοδομητική στάση της Τουρκίας, ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών προχώρησε στον διορισμό της κυρίας Τζέιν Χολ Λουτ, ως Ειδικής Συμβούλου με στόχο την επανέναρξη της διαδικασίας συνομιλιών. Διαδοχικοί γύροι επαφών οδήγησαν στη συνάντηση του Γενικού Γραμματέα με τους ηγέτες των δύο κοινοτήτων στις 25 Νοεμβρίου, 2019 στο Βερολίνο κατά την οποία επαναβεβαιώθηκε η δέσμευση για επίτευξη λύσης βασισμένης σε μια διζωνική και δικοινοτική ομοσπονδία με πολιτική ισότητα, όπως ορίζεται στα σχετικά ψηφίσματα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Στις 27-29 Απριλίου, 2021, ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ συγκάλεσε την άτυπη συνάντηση 5+1 για την Κύπρο, στη Γενεύη με στόχο την επίτευξη διεξόδου για την επανέναρξη της διαδικασίας των απευθείας συνομιλιών για λύση του κυπριακού προβλήματος. Δυστυχώς η άρνηση της Τουρκίας και του ηγέτη της τουρκοκυπριακής κοινότητας να επαναβεβαιώσουν τη δέσμευσή τους στη συμφωνημένη βάση της δικοινοτικής διζωνικής ομοσπονδίας με πολιτική ισότητα όπως ορίζεται στα ψηφίσματα των ΗΕ, η επιμονή τους σε αποδοχή του ίσου καθεστώτος «δύο κρατών» ως προϋπόθεσης για επανέναρξη των συνομιλιών και η απόρριψη της πρότασης του Γενικού Γραμματέα για διορισμό ειδικού απεσταλμένου, οδήγησαν την προσπάθεια σε αδιέξοδο.

Επιπλέον, η Τουρκία προχώρησε στη δημιουργία νέων τετελεσμένων στις κατεχόμενες περιοχές, ανακοινώνοντας στις 23 Ιουλίου περαιτέρω παράνομες ενέργειες στα Βαρώσια, κατά παράβαση των σχετικών ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Οι ενέργειες αυτές καταδικάστηκαν από το Συμβούλιο Ασφαλείας το οποίο εξέδωσε Προεδρική Δήλωση στις 23 Ιουλίου 2021, ζητώντας άμεση ανάκληση των παράνομων ενεργειών και πλήρη συμμόρφωση με τα σχετικά ψηφίσματα τα οποία προνοούν για την μεταφορά των Βαρωσίων υπό τη διοίκηση των Ηνωμένων Εθνών. Οι προκλητικές αυτές ενέργειες της Τουρκίας αναπόφευκτα έχουν αρνητικό αντίκτυπο στις προσπάθειες του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών και της διεθνούς κοινότητας για τη δημιουργία ευνοϊκού κλίματος για την επανέναρξη ουσιαστικών συνομιλιών.

Κύπρος και Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Κυπριακή Δημοκρατία υπέγραψε Συμφωνία Σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) το 1972 και υπέβαλε αίτηση ένταξης στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες το 1990. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε θετική γνώμη το 1993 αναγνωρίζοντας τη σημασία της ένταξης της Κύπρου για την ασφάλεια και ευημερία του νησιού και για την επίλυση του κυπριακού προβλήματος.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε το 1995 ότι οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Κύπρο θα άρχιζαν 6 μήνες μετά την ολοκλήρωση της διακυβερνητικής συνδιάσκεψης του 1996. Στις 12

Μαρτίου, 1998, κατά την Ευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη του Λονδίνου, ο Πρόεδρος της Κύπρου προσκάλεσε την τουρκοκυπριακή κοινότητα να συμμετάσχει στην κυπριακή διαπραγματευτική ομάδα για τις διαπραγματεύσεις με την ΕΕ, αλλά ο Τουρκοκύπριος ηγέτης απέρριψε την πρόσκληση. Έως τον Δεκέμβριο του 2002, όλα τα κεφάλαια στις διαπραγματεύσεις με την ΕΕ είχαν κλείσει και η διαδικασία εναρμόνισης είχε ολοκληρωθεί.

Η Κύπρος υπέγραψε στην Αθήνα τη Συνθήκη Προσχώρησης στις 16 Απριλίου, 2003, έγινε μέλος της ΕΕ την 1η Μαΐου, 2004, συμμετείχε στις ευρωεκλογές του 2004, και εντάχθηκε στην ευρωζώνη την 1η Ιανουαρίου, 2008. Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο 10 που προσαρτήθηκε στη Συνθήκη Προσχώρησης, η εφαρμογή του κεκτημένου στις κατεχόμενες από την Τουρκία περιοχές θα αναστελλόταν έως την επίλυση του κυπριακού προβλήματος. Το ίδιο πρωτόκολλο ανέφερε την ετοιμότητα της ΕΕ «να λάβει υπόψη της τους όρους αυτής της διευθέτησης σύμφωνα με τις αρχές στις οποίες θεμελιώνεται η Ευρωπαϊκή Ένωση». Η Κύπρος θα αναλάβει, για πρώτη φορά, την εκ περιτροπής Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά το πρώτο μισό του 2012 ως μέρος της «Τριπλής Προεδρίας» ή Trio, για περίοδο 18 μηνών. Οι χώρες που απαρτίζουν την Τριπλή Προεδρία κατά την περίοδο από 1η Ιουλίου, 2011 έως 31 Δεκεμβρίου, 2012 είναι η Πολωνία, η Δανία και η Κύπρος.

Ενώ η αποστολή καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ έχει προσφέρει το πλαίσιο για επίλυση του κυπριακού προβλήματος μέσω διαπραγματεύσεων, αναμένεται τώρα από την ΕΕ να αναλάβει κεντρικό ρόλο για να διασφαλιστεί ότι η όποια προτεινόμενη διευθέτηση συνάδει με τις αρχές της και τα νομικά πρότυπά της. Πρόκειται για τον αντίθετο ρόλο που είχε παραχωρηθεί στην ΕΕ κατά την παρουσίαση του σχεδίου του Γενικού Γραμματέα για την Κύπρο το 2004.

Αλλά και η διαδικασία ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ προσφέρει νέες ευκαιρίες για την αντιμετώπιση ορισμένων από τις πλέον ακανθώδεις πτυχές του Κυπριακού προβλήματος, όπως η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η μη επέμβαση, η κυριαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας και η λειτουργικότητα των κυβερνητικών θεσμών.

Δυστυχώς, η μονομερής διακήρυξη της Τουρκίας για μη αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας ταυτόχρονα με την επικύρωση του πρωτοκόλλου τελωνειακής ένωσης μεταξύ Τουρκίας και ΕΕ εγείρει σοβαρά ερωτήματα για τη συμμόρφωση της Τουρκίας με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και υποχρεώσεις και τις προθέσεις της για εξεύρεση μίας βιώσιμης διευθέτησης του κυπριακού προβλήματος. Η ΕΕ αντέδρασε στη μονομερή αυτή διακήρυξη, καλώντας την Τουρκία να συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις της και επανέλαβε τη θέση της αυτή σε αρκετές περιπτώσεις χωρίς αποτέλεσμα. Οι μήνες και τα χρόνια που θα ακολουθήσουν θα αποτελέσουν μία δοκιμή όχι μόνο των προθέσεων της Τουρκίας αλλά και της ικανότητας της ΕΕ να στηρίξει θεμελιώδεις αρχές ενώ ταυτόχρονα επιδιώκει την περεταίρω διεύρυνσή της.

Η Τουρκία συνεχίζει να αρνείται την πρόσβαση στα λιμάνια, στα αεροδρόμια και στους αεροδιαδρόμους της σε αεροσκάφη και πλοία από την Κυπριακή Δημοκρατία. Αυτή η παράξενη και αφύσικη κατάσταση, όπου ένα υποψήφιο μέλος της ΕΕ αρνείται να αναγνωρίσει ένα κράτος μέλος της ΕΕ, το οποίο θα ψηφίσει για την προοπτική ένταξης της Τουρκίας πρέπει να διορθωθεί.

Τον Δεκέμβριο του 2006, η ΕΕ επέβαλε στην Τουρκία τη μερική αναστολή των ενταξιακών της συνομιλιών για τη μη συμμόρφωσή της με τις υποχρεώσεις της απέναντι στην Κύπρο. Αποφασίστηκε η αναστολή των εργασιών σε 8 από τα 35 πολιτικά κεφάλαια στα οποία χωρίζονται οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις. Επίσης αποφασίστηκε ότι οι διαπραγματεύσεις για θέματα που δεν επηρεάζονται από την αναστολή αυτή δεν θα ολοκληρωθούν έως ότου η Τουρκία συμμορφωθεί με την υποχρέωσή της να ανοίξει τα λιμάνια και αεροδρόμιά της σε πλοία και αεροσκάφη από την Κύπρο.

Η αρνητική στάση της Τουρκίας απέναντι στην Κυπριακή Δημοκρατία αντικατοπτρίζεται και στις Εκθέσεις Προόδου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Τουρκία για το 2007, 2008, 2009, 2010, 2011 κ.λπ.

Επιπλέον, η Έκθεση για το 2021 σημειώνει τα ακόλουθα:

«Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου 2021 επανέλαβε την πλήρη δέσμευσή του για συνολική διευθέτηση του Κυπριακού στη βάση μιας δικοινοτικής, διζωνικής ομοσπονδίας με πολιτική ισότητα, σύμφωνα με τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Υπογράμμισε τη σημασία του καθεστώτος των Βαρωσίων και ζήτησε τον πλήρη σεβασμό των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, ιδίως των ψηφισμάτων 550, 789 και 1251.

Μετά την αλλαγή στην ηγεσία της τουρκοκυπριακής κοινότητας τον Δεκέμβριο του 2020, ο ανώτερος αξιωματούχος των Ηνωμένων Εθνών για την Κύπρο πραγματοποίησε σειρά συναντήσεων με εκπροσώπους των δύο κυπριακών κοινοτήτων. Για πρώτη φορά μετά από σχεδόν τέσσερα χρόνια, πραγματοποιήθηκαν νέες άτυπες συνομιλίες για το μέλλον της νήσου Κύπρου μεταξύ των δύο κυπριακών κοινοτήτων και των τριών Εγγυητριών Δυνάμεων του νησιού, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Τουρκίας και της Ελλάδας στη Γενεύη τον Απρίλιο του 2021. Η άτυπη συνάντηση δεν άνοιξε τον δρόμο για την επανέναρξη των επίσημων διαπραγματεύσεων. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου 2021 εξέφρασε τη λύπη του για αυτή την εξέλιξη.

Η Τουρκία συνέχισε να αμφισβητεί το καθεστώς της περιφραγμένης πόλης των Βαρωσίων. Αρκετοί εκπρόσωποι της τουρκικής κυβέρνησης, μεταξύ των οποίων ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος, επισκέφτηκαν τα Βαρώσια, υποσχόμενοι οικονομική στήριξη για την ανάπτυξη της περιοχής. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δεκεμβρίου 2020 επανέλαβε τα συμπεράσματά του του Οκτωβρίου 2020 και καταδίκασε τα μονομερή βήματα της Τουρκίας στα Βαρώσια και

κάλεσε για πλήρη σεβασμό των ψηφισμάτων 550 και 789 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Στις 27 Ιουλίου, 2021, ο Ύπατος Εκπρόσωπος καταδίκασε σθεναρά εξ ονόματος της ΕΕ και τα μονομερή βήματα της Τουρκίας τις απαράδεκτες ανακοινώσεις του Τούρκου Προέδρου και του αρχηγού της τουρκοκυπριακής κοινότητας στις 20 Ιουλίου, 2021 για την περαιτέρω επαναλειτουργία της περιφραγμένης πόλης των Βαρωσίων. Επιπλέον, η Ύπατη Εκπρόσωπος χαιρέτισε τη δήλωση που έκανε ο Πρόεδρος του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ εξ ονόματος του Συμβουλίου στις 23 Ιουλίου, 2021.

Όπως τονίζεται στο Διαπραγματευτικό Πλαίσιο και τις δηλώσεις του Συμβουλίου, η Τουρκία αναμένεται να υποστηρίξει ενεργά τις διαπραγματεύσεις για μια δίκαιη, συνολική και βιώσιμη διευθέτηση του κυπριακού προβλήματος στο πλαίσιο του ΟΗΕ, σύμφωνα με τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και σύμφωνα με τις αρχές πάνω στις οποίες βασίζεται η ΕΕ και το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Είναι σημαντικό η Τουρκία να επιβεβαιώσει την εποικοδομητική δέσμευσή της στις συνομιλίες διευθέτησης του Κυπριακού, σύμφωνα με τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, συμπεριλαμβανομένων των εξωτερικών της πτυχών. Δεν πρέπει να ληφθούν μονομερείς ενέργειες που θα μπορούσαν να αυξήσουν την ένταση στο νησί και να υπονομεύσουν την επιστροφή στις συνομιλίες. Σε σχέση με τα Βαρώσια, η Τουρκία πρέπει να αντιστρέψει αμέσως τις μονομερείς ενέργειες που ανακοινώθηκαν στις 20 Ιουλίου 2021 και όλα τα μέτρα που έγιναν στα Βαρώσια από τον Οκτώβριο του 2020, τα οποία αντιβαίνουν στα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ.

Η Τουρκία συνεχίζει να αρνείται να αναγνωρίσει την Κυπριακή Δημοκρατία. Παρά τις επανειλημμένες εκκλήσεις του Συμβουλίου και της Επιτροπής, η Τουρκία εξακολουθεί να μην μην συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις της όπως περιγράφονται στη δήλωση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των κρατών μελών της της 21ης Σεπτεμβρίου, 2005 και στα συμπεράσματα του Συμβουλίου, συμπεριλαμβανομένων εκείνων του Δεκεμβρίου του 2006 και του Δεκεμβρίου του 2015. Η Τουρκία δεν έχει εκπληρώσει την υποχρέωσή της να διασφαλίσει την πλήρη και χωρίς διακρίσεις εφαρμογή του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Συμφωνίας Σύνδεσης και δεν έχει άρει όλα τα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, συμπεριλαμβανομένων των περιορισμών στις άμεσες μεταφορικές συνδέσεις με την Κυπριακή Δημοκρατία.»

Συμπεράσματα

Μετά την επιτυχή ένταξη στην ΕΕ, ο λαός της Κύπρου συνεχίζει να επιθυμεί διακαώς την επανένωση της χώρας του. Η κυβέρνηση της Κύπρου είναι αποφασισμένη να συνεχίσει την αναζήτησή της για μία βιώσιμη και λειτουργική λύση εντός των παραμέτρων των ψηφισμάτων του ΟΗΕ, καθώς και του νέου πολιτικού πλαισίου που δημιουργήθηκε με την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, ώστε να διασφαλιστούν τα δικαιώματα όλων των Κυπρίων. Με αυτόν τον τρόπο, όλοι οι Κύπριοι θα απολαμβάνουν πλήρως τα οφέλη και τα πλεονεκτήματα της ιδιότητας του μέλους της ΕΕ και θα καταστεί εφικτή η επανένωση της χώρας τους μετά από σχεδόν πέντε δεκαετίες τεχνητής διχοτόμησης.

Οι πρωτοβουλίες του Προέδρου Παπαδόπουλου για την επανενεργοποίηση της ειρηνευτικής διαδικασίας αμέσως μετά την απόρριψη του Σχεδίου Ανάν οδήγησαν στη Συμφωνία της 8ης Ιουλίου, 2006 μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Δυστυχώς, η τουρκική πλευρά υπονόμεισε την εφαρμογή της Συμφωνίας. Οι νέες πρωτοβουλίες του Προέδρου Χριστόφια συντέλεσαν στην άρση του αδιεξόδου, προώθησαν τη διαδικασία και είχαν ως αποτέλεσμα την έναρξη συνολικών διαπραγματεύσεων μεταξύ των δύο κοινοτήτων, τον Σεπτέμβριο του 2008, προς την κατεύθυνση μίας συνολικής διευθέτησης. Μετά την αλλαγή στην ηγεσία της τουρκοκυπριακής κοινότητας έγιναν πολλές άκαρπες συναντήσεις μεταξύ των ηγετών των δύο κοινοτήτων.

Ο Πρόεδρος Αναστασιάδης ξεκίνησε τις διαπραγματεύσεις που οδήγησαν στη Διάσκεψη του Κρανς Μοντανά τον Ιούνιο του 2017. Η Διάσκεψη κατέληξε σε αδιέξοδο λόγω της επιμονής της Τουρκίας για μόνιμη παρουσία στρατευμάτων στην Κύπρο και στη διατήρηση του επεμβατικού της δικαιώματος.

Το 2021, ο Πρόεδρος Αναστασιάδης συμμετείχε σε μία άτυπη συνάντηση στη Γενεύη, η οποία κατέληξε σε αδιέξοδο λόγω πάλι τις άρνησης της Τουρκίας να επαναβεβαιώσει τη δέσμευσή της στη συμφωνημένη βάση της διζωνικής, δικοινοτικής ομοσπονδίας με πολιτική ισότητα όπως ορίζεται στα ψηφίσματα του ΟΗΕ, της επιμονής της σε αποδοχή του ίδιου καθεστώτος των «δύο κρατών» ως προϋπόθεση για επανέναρξη των διαπραγματεύσεων, καθώς και της απόρριψής της της πρότασης του Γενικού Γραμματέα για διορισμό ειδικού απεσταλμένου.

Ιστορικό Υπόβαθρο

Από την Ανεξαρτησία στην Τουρκική εισβολή, 1960–1974

Η Κύπρος ανακηρύχθηκε ανεξάρτητη Δημοκρατία στις 16 Αυγούστου, 1960, ύστερα από συμφωνίες που έτυχαν διαπραγμάτευσης, την άνοιξη του 1959, στη Ζυρίχη και το Λονδίνο μεταξύ της Ελλάδας, της Τουρκίας και του Ηνωμένου Βασιλείου. Οι συμφωνίες αυτές, οι οποίες τερμάτισαν 82 χρόνων βρετανική κυριαρχία μετά από τετραετή ελληνοκυπριακή εξέγερση και επανειλημμένες προσφυγές της Ελλάδας, εκ μέρους της Κύπρου, στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, στην πραγματικότητα επιβλήθηκαν στους Κύπριους. Παρόλο που οι ηγέτες τους υπέγραψαν αυτές τις συμφωνίες, δεν είχαν σημαντικό ρόλο στην επεξεργασία τους (1955–59).

Η ενεργή αντίσταση στο αποικιακό καθεστώς προήλθε από την Ελληνοκυπριακή κοινότητα, η πλειονότητα της οποίας επιθυμούσε την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Η Τουρκία και η τουρκοκυπριακή ηγεσία, αφετέρου, ωθούμενες από τους Βρετανούς, υποστήριζαν τη διχοτόμηση του νησιού και την ένωση του τουρκοκυπριακού τμήματος με την Τουρκία. (Οι εκ διαμέτρου αντίθετες αυτές απόψεις αργότερα απαγορεύτηκαν κατηγορηματικά από τις συμφωνίες του 1959, με τις οποίες εγκαθιδρύθηκε η κυπριακή ανεξαρτησία). Το βρετανικό καθεστώς δεν ενθάρρυνε τη δημιουργία μίας κυπριακής εθνικής ταυτότητας. Αντιθέτως, οι Βρετανία χρησιμοποιούσε την πολιτική του «διαίρει και βασίλευε» ως εργαλείο ελέγχου του αντιαποικιακού αισθήματος στο νησί. Προσεταιριζόταν τους Τουρκοκύπριους ενάντια στο ελληνοκυπριακό απελευθερωτικό κίνημα, φυτεύοντας έτσι τους σπόρους της διακοινοτικής διχόνοιας και πόλωσης μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, εξέλιξη που αποδείχθηκε καταστροφική για τη συνεργασία τους κατά την ανεξαρτησία.

Παρόλου που τελικά υπέγραψαν τις συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου, η ελληνοκυπριακή και η τουρκοκυπριακή κοινότητα δεν διαδραμάτισαν ουσιαστικό ρόλο στη σύνταξη του Συντάγματος για τη νεοσύστατη Δημοκρατία. Στην πραγματικότητα, οι ίδιοι οι άνθρωποι που θα επηρεάζονταν περισσότερο από τα πολύπλοκα αυτά έγγραφα, δεν είχαν ποτέ την ευκαιρία να ψηφίσουν για αυτά. Ουσιαστικά, τόσο οι συμφωνίες όσο και το σύνταγμα της νεοσύστατης Δημοκρατίας επιβλήθηκαν στον λαό της Κύπρου. Ως αποτέλεσμα, η τύχη της νεοσύστατης Δημοκρατίας είχε ήδη τεθεί σε κίνδυνο εξ αρχής.

Ορισμένες πρόνοιες των συμφωνιών και του συντάγματος αντί να προωθούν την ειρήνη μέσω διακοινοτικής αλληλεγγύης και αφοσίωσης σε ένα κοινό κράτος, καθώς και τον σεβασμό στην κυριαρχία της νεοσύστατης Δημοκρατίας, αποδείχθηκε ότι οδηγούσαν σε εσωτερικές διαμάχες και σε ξένη παρέμβαση. Σύντομα έγινε σαφές ότι στην Κύπρο δόθηκε περιορισμένη ανεξαρτησία

και δυσλειτουργικές συνταγματικές ρυθμίσεις. Το ίδιο το Σύνταγμα τόνιζε τις διαφορές μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, αποδυναμώνοντας έτσι τις τάσεις για ενοποίηση και ενθαρρύνοντας διχαστικές συμπεριφορές μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

Οι συμφωνίες προέβλεπαν πολύπλοκες διευθετήσεις κατανομής εξουσιών μεταξύ των δύο κοινοτήτων (της πλειοψηφικής ελληνοκυπριακής κοινότητας του 82% του πληθυσμού και της μειοψηφικής τουρκοκυπριακής κοινότητας του 18% του πληθυσμού) και παραχωρούσαν ασυνήθιστες εξουσίες αρνησικυρίας στην τουρκοκυπριακή κοινότητα. Στις τρεις εγγυήτριες δυνάμεις (Ελλάδα, Τουρκία και Ηνωμένο Βασίλειο) παραχωρήθηκαν ασαφώς προσδιορισμένα δικαιώματα επέμβασης στις υποθέσεις της Κύπρου υπό ορισμένες συνθήκες. Επιπλέον, το Ηνωμένο Βασίλειο διατήρησε «περιοχές κυρίαρχων βάσεων» που καταλάμβαναν το 2,7% του εδάφους του νησιού, καθώς και σημαντικές εγκαταστάσεις συλλογής πληροφοριών, ενώ η Ελλάδα και η Τουρκία θα διατηρούσαν μικρές στρατιωτικές δυνάμεις (θα αριθμούσαν 950 και 650 στρατιώτες αντίστοιχα) στο νησί.

Η διχαστική φύση του Συντάγματος και η ακαμψία των βασικών του άρθρων κατέστησαν δύσκολη τη λειτουργία μίας δημοκρατικής κυβέρνησης και προκάλεσαν ολοένα και περισσότερη ένταση μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Το Σύνταγμα σύντομα αποδείχθηκε μη λειτουργικό. Έως το 1963, μία σειρά αδιεξόδων που αφορούσαν στον προϋπολογισμό, τη φορολογία, τους δήμους και άλλα θέματα οδήγησαν σε συνταγματική κρίση που απειλούσε να παραλύσει τη λειτουργία της κυβέρνησης και του κράτους⁴. Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας θεώρησε αναγκαίο να προτείνει στις 30 Νοεμβρίου κάποιες συνταγματικές τροποποιήσεις προς συζήτηση, η οποίες είχαν σκοπό να «άρουν τα εμπόδια για την ομαλή λειτουργία και την ανάπτυξη του κράτους». Ωστόσο, η κυβέρνηση της Τουρκίας, απέρριψε κατηγορηματικά τις προτεινόμενες συνταγματικές τροποποιήσεις. Η τουρκοκυπριακή ηγεσία τη μιμήθηκε και κατόπιν ευθυγραμμίστηκε με τη μακροπρόθεσμη πολιτική της Τουρκίας για διχοτόμηση του νησιού.

Ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος ήταν Τουρκοκύπριος, δήλωσε στις 30 Δεκεμβρίου, 1963 ότι το κυπριακό σύνταγμα ήταν νεκρό και ότι δεν υπήρχε πιθανότητα οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι να ζουν και να εργάζονται μαζί. «Πες τε το διχοτόμηση αν σας αρέσει», είπε στα ξένα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Η ατμόσφαιρα στην Κύπρο κατέστη τεταμένη και ρευστή. Οι σχέσεις των δύο κοινοτήτων επιδεινώθηκαν καθώς μία σειρά από γεγονότα μετατράπηκαν σε κρίση τύπου «χιονοστιβάδας», η οποία επεκτάθηκε πέρα από τα σύνορα της Κύπρου. Μεμονωμένα ήσσονος σημασίας γεγονότα κλιμακώθηκαν σε διακοινοτικές συγκρούσεις. Τουρκοκύπριοι από όλο το νησί, υπό την πίεση της ηγεσίας τους, άρχισαν να συγκεντρώνονται σε συγκεκριμένες

---

⁴ Βλέπε Stanley Kyriakides, *Cyprus: Constitutionalism and Crisis Government* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1968).

περιοχές, ευθυγραμμισμένοι με την πολιτική της Τουρκίας να σχηματιστούν τουρκικούς θύλακες υπό τον έλεγχό της ώστε να διαχωριστούν οι δύο κοινότητες ως το πρώτο βήμα προς τη διχοτόμηση της Κύπρου στη βάση εθνοτικής διάκρισης. Οι Τουρκοκύπριοι υπουργοί αποσύρθηκαν από την κυβέρνηση, οι Τουρκοκύπριοι βουλευτές αποσύρθηκαν από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, και οι Τουρκοκύπριοι υπάλληλοι έπαψαν να πηγαίνουν στις δουλειές τους. Τελικά, οι Τουρκοκύπριοι αποσύρθηκαν από όλους τους κρατικούς θεσμούς και υπηρεσίες. Υπήρξαν ξεσπάσματα δικοινοτικής βίας κατά την περίοδο 1963–64 και ξανά το 1967. Η Τουρκία απείλησε με στρατιωτική επέμβαση στην Κύπρο, αλλά οι διεθνείς πιέσεις απέτρεψαν τη στρατιωτική εισβολή το 1964 και το 1967.

Μετά τις απειλές της Τουρκίας κατά της Κύπρου, η κυβέρνηση της Δημοκρατίας έφερε το θέμα στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Το Συμβούλιο Ασφαλείας υιοθέτησε ομόφωνα το ψήφισμα 186 στις 4 Μαρτίου, 1964, του οποίου οι αρχές κατευθύνουν από τότε τις διεθνείς ενέργειες για την Κύπρο. Το ψήφισμα αυτό:

- εγκαθίδρυσε την αποστολή καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, στοχεύοντας σε μία ειρηνική λύση στη βάση μίας συμφωνημένης διευθέτησης σύμφωνα με τον Χάρτη του ΟΗΕ,
- δημιούργησε την Ειρηνευτική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο (UNFICYP),
- επαναβεβαίωσε την κυριαρχία και τη συνέχιση της ύπαρξης της Κυπριακής Δημοκρατίας,
- επαναβεβαίωσε τη συνέχιση της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Παρά τις εκκλήσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας προς την Τουρκία να σεβαστεί την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας και να απέχει από την απειλή ή χρήση βίας εναντίον της, αεροπορικές δυνάμεις της Τουρκίας βομβάρδισαν χωριά της Κύπρου τον Αύγουστο του 1964.

Στις 26 Μαρτίου, 1965, ο μεσολαβητής του ΟΗΕ, Δρ Γκάλο Πλάζα εξέδωσε μία από τις πλέον σημαντικές εκθέσεις που συντάχθηκαν ποτέ για την Κύπρο (S/6253). Η έκθεση Πλάζα θεώρησε τη ρύθμιση του 1959 ως «συνταγματική παραδοξότητα», αμφισβήτησε τη λειτουργικότητα της ομοσπονδιακής λύσης που απαιτούσε η τουρκική πλευρά εξαιτίας των ταλαιπωριών και της απάνθρωπης φύσης που ενυπάρχουν σε μετακινήσεις πληθυσμών, επέκρινε τα δυσανάλογα δικαιώματα αρνησικυρίας και αντιμετώπιζε την προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων ως αρμοδιότητα διεθνών οργάνων όπως της Ευρωπαϊκής Σύμβασης. Τασσόμενος σθεναρά ενάντια στον γεωγραφικό διαχωρισμό των δύο κοινοτήτων, τον οποίον υποστήριζε η τουρκική πλευρά, ο Δρ Πλάζα δήλωσε ότι:

«εάν ο σκοπός της επίλυσης του Κυπριακού είναι η διατήρηση παρά η καταστροφή του κράτους και εάν πρόκειται να ενθαρρύνουμε παρά να εμποδίσουμε την ανάπτυξη ενός ειρηνικά ενωμένου λαού, δεν μπορώ παρά να αναρωτηθώ εάν η φυσική διαίρεση της μειονότητας από την πλειονότητα δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ως ένα απεγνωσμένο βήμα προς τη λάθος κατεύθυνση.»

Η Τουρκία απέρριψε αμέσως την έκθεση και τις υποδείξεις της και δήλωσε ότι θα παραγνώριζε τον μεσολαβητή του ΟΗΕ. Η διαμεσολάβηση του ΟΗΕ έφτασε στο τέλος της και έκτοτε η ανάμιξη του ΟΗΕ στην ειρηνευτική διαδικασία της Κύπρου διεξάγεται υπό τις καλές υπηρεσίες του Γενικού Γραμματέα.

Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, στην έκθεσή του S/6426 της 10ης Ιουνίου, 1965, περιέγραψε την πολιτική της τότε τουρκικής πλευράς ως ακολούθως:

«Οι Τουρκοκύπριοι ηγέτες έχουν τηρήσει μία αυστηρή στάση ενάντια σε κάθε μέτρο που θα μπορούσε να οδηγήσει μέλη των δύο κοινοτήτων να ζουν και να εργάζονται μαζί, ή που θα έθετε τους Τουρκοκύπριους σε καταστάσεις που θα έπρεπε να αναγνωρίσουν την εξουσία των κυβερνητικών παραγόντων. Πράγματι, εφόσον η τουρκοκυπριακή ηγεσία έχει δεσμευτεί στην επιδίωξη του φυσικού και γεωγραφικού διαχωρισμού των κοινοτήτων ως πολιτικού στόχου, δεν ενδέχεται να ενθαρρύνει δραστηριότητες από Τουρκοκύπριους, οι οποίες θα μπορούσαν να ερμηνευτούν ότι επιδεικνύουν τα οφέλη μίας εναλλακτικής πολιτικής. Το αποτέλεσμα είναι μία εμφανώς σκόπιμη πολιτική αυτοαπομόνωσης από τους Τουρκοκύπριους.»

Η κυβέρνηση της Κύπρου έλαβε διάφορα μέτρα για την αποκατάσταση της ομαλότητας στο νησί. Τα μέτρα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα τον τερματισμό της δικοινοτικής βίας και την εντυπωσιακή μείωση της έντασης μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Η κυβέρνηση επίσης προσέφερε οικονομικά κίνητρα στους Τουρκοκυπρίους οι οποίοι εξαναγκάστηκαν από τους ηγέτες τους να μετακινηθούν σε τουρκικούς θύλακες, ώστε να επιστρέψουν στα σπίτια τους. Η τουρκική πλευρά δεν ανταποκρίθηκε, αλλά αντιθέτως διατήρησε οδοφράγματα για να κρατήσει τους Ελληνοκύπριους μακριά από τους τουρκικούς θύλακες.

Το 1968, η κυβέρνηση ξεκίνησε συνομιλίες με την τουρκοκυπριακή ηγεσία υπό την αιγίδα του ΟΗΕ με σκοπό την επίτευξη συμφωνίας, βάσει διαπραγματεύσεων, για ένα πιο λειτουργικό συνταγματικό σύστημα για την Κυπριακή Δημοκρατία. Οι συνομιλίες αυτές είχαν σημειώσει αξιόλογη πρόοδο και, σύμφωνα με κάποιες εκθέσεις, βρίσκονταν κοντά στην επιτυχία, όταν διακόπηκαν από τα τραγικά γεγονότα του 1974.

Η τουρκική στρατιωτική εισβολή και κατοχή⁵

Το πραξικόπημα που σκηνοθετήσε η χούντα των Αθηνών κατά της εξελεγμένης κυβέρνησης του Προέδρου Μακαρίου στις 5 Ιουλίου, 1974, το χρησιμοποίησε η Τουρκία ως πρόφαση για την επιβολή των διχτομικών της σχεδίων κατά της Κύπρου. Στις 20 Ιουλίου, 1974 η Τουρκία εισέβαλε στην Κύπρο, παραβιάζοντας όλους τους κανόνες του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένου και

---

⁵ Βλέπε Παράρτημα 3.

του Χάρτη του ΟΗΕ. Η παράνομη εισβολή της Τουρκίας διεξήχθη σε δύο φάσεις. Κατά τη δεύτερη φάση, η Τουρκία έθεσε την Αμμόχωστο υπό τον έλεγχό της και έκτοτε κατέχει παρανόμως πάνω από το 36% της επικράτειας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Ως αποτέλεσμα της τουρκικής στρατιωτικής εισβολής και κατοχής, 162.000 Ελληνοκύπριοι εγκατέλειψαν τα σπίτια τους και έγιναν πρόσφυγες στην ίδια τους την πατρίδα. Μέχρι και σήμερα οι δυνάμεις κατοχής εμποδίζουν την επιστροφή των προσφύγων στα σπίτια τους και στις περιουσίες τους. Έως το τέλος του 1975, η συντριπτική πλειονότητα των Τουρκοκυπρίων που ζούσαν στις περιοχές που ελέγχει η νόμιμη κυβέρνηση αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και να μετακινηθούν στις κατεχόμενες από την Τουρκία περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας, λόγω της τουρκικής πολιτικής εξαναγκασμού. 20.000 Ελληνοκύπριοι και Μαρωνίτες επέλεξαν να μην εγκαταλείψουν τα σπίτια τους παρά την τουρκική κατοχή. Οι πλείστοι από αυτούς που παρέμειναν, κυρίως στην χερσόνησο της Καρπασίας, αναγκάστηκαν δια της βίας να εγκαταλείψουν την περιοχή. Ο αριθμός των Ελληνοκυπρίων και των Μαρωνιτών που ζουν σήμερα στην εν λόγω περιοχή μειώθηκε στα 300 άτομα.

Αυτή η δραματική μείωση του αριθμού των εγκλωβισμένων είναι εντυπωσιακή εάν σκεφτεί κανείς ότι βάσει της συμφωνίας που επιτεύχθηκε στη Βιέννη στις 02 Αυγούστου, 1975, η τουρκική πλευρά θα έπρεπε να παρέχει στους εγκλωβισμένους «πάσα βοήθεια διά να δύνανται να διάγουν μίαν ομαλήν ζωήν, περιλαμβανομένων διευκολύνσεων εις τον εκπαιδευτικόν τομέα και διά την άσκησιν της θρησκείας των, ως επίσης και ιατρικής περιθάλψεως υπό ιδικών των ιατρών και ελεuthέρας διακινήσεως εις τον βορράν». Κατά παράβαση της συμφωνίας αυτής, σε πρακτικό επίπεδο, η τουρκική πλευρά υπέβαλε τους εγκλωβισμένους σε συνεχή παρενόχληση, περιορισμούς στις μετακινήσεις τους, άρνηση πρόσβασης σε κατάλληλη ιατρική περίθαλψη, άρνηση κατάλληλων εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων, ιδίως μετά τη δημοτική εκπαίδευση, περιορισμούς του δικαιώματος να χρησιμοποιούν τις περιουσίες τους και της ελεύθερης άσκησης των θρησκευτικών τους δικαιωμάτων. Συνεπώς, επρόκειτο για μία εσκεμμένη πολιτική εθνικής εκκαθάρισης, εξαναγκάζοντας τους εγκλωβισμένους να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους.

Παράλληλα, η Τουρκία εφάρμοσε μία συστηματική πολιτική εποίκισμού των κατεχομένων περιοχών της Κύπρου από το 1974, με μαζική μεταφορά περισσότερων από 160.000 Τούρκων από την Τουρκία με σκοπό να αλλάξει η δημογραφική εικόνα και να αλλοιωθεί το πληθυσμιακό ισοζύγιο του νησιού. Η πολιτική αυτή, μαζί με την εκδίωξη των Ελληνοκυπρίων από την περιοχή, την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς, και την παράνομη αλλαγή των γεωγραφικών τοπωνυμίων στο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου, στοχεύει στην εξαφάνιση οποιουδήποτε μακραίωνου, ελληνικού και χριστιανικού στοιχείου, και ενδεχομένως στην «τουρκοποίηση» της περιοχής. Στοχεύει επίσης στην αλλαγή του ισοζυγίου εξουσίας και του κοινωνικού ιστού στο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου, για να διασφαλίσει ότι η τουρκοκυπριακή ηγεσία συμμορφώνεται

με τις πολιτικές της τουρκικής κυβέρνησης. Με τη μαζική μετανάστευση των Τουρκοκυπρίων από τα κατεχόμενα εδάφη, ο συνολικός αριθμός των Τούρκων στρατιωτών και των εποίκων είναι σήμερα μεγαλύτερος από τον αριθμό των εναπομεινάντων Τουρκοκυπρίων.

Σε πλήρη συμφωνία με τον δηλωθέντα στόχο της Τουρκίας για διχοτόμηση και εθνικό διαχωρισμό στο νησί, στις 15 Νοεμβρίου, 1983, το κατοχικό καθεστώς προέβη στην ομόφωνη διακήρυξη της ούτω καλούμενης «Τουρκικής Δημοκρατίας της Βορείου Κύπρου», πράξη η οποία καταδικάστηκε από τη διεθνή κοινότητα ως νομικώς άκυρη. Πιο συγκεκριμένα, το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, στο ψήφισμα 541 (1983), αποδοκίμασε τη διακήρυξη αυτή, την ανακήρυξε ως νομικώς άκυρη, και ζήτησε την ανάκλησή της. Το Συμβούλιο Ασφαλείας κάλεσε όλα τα κράτη να σεβαστούν την κυριαρχία, την ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα και το αδέσμευτο της Κυπριακής Δημοκρατίας και να μην αναγνωρίσουν οποιοδήποτε κυπριακό κράτος άλλο από την Κυπριακή Δημοκρατία. Ανησυχώντας σοβαρά λόγω των περαιτέρω αποσχιστικών ενεργειών στο κατεχόμενο τμήμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, οι οποίες παραβιάζουν το ψήφισμα 541 (1983), δηλαδή της δήθεν ανταλλαγής πρεσβευτών μεταξύ της Τουρκίας και της νομικώς άκυρης οντότητας και της μελετώμενης διεξαγωγής «συνταγματικού δημοψηφίσματος» και «εκλογών», καθώς και οι απειλές παράνομου εποικισμού των Βαρωσίων, καθώς και λόγω άλλων ενεργειών ή απειλών για ενέργειες που αποσκοπούν στην περαιτέρω παγίωση της διαιρέσης της Κύπρου, το Συμβούλιο Ασφαλείας υιοθέτησε το ψήφισμα 550 (1984) επαναβεβαιώνοντας το ψήφισμα 541 (1983) και επαναλαμβάνοντας τις εκκλήσεις προς όλα τα κράτη να μην αναγνωρίσουν την οντότητα που εγκαθιδρύθηκε με τις αποσχιστικές ενέργειες, ενώ ταυτόχρονα τα καλεί να μη διευκολύνουν ή με οποιοδήποτε τρόπο βοηθήσουν την προαναφερθείσα αποσχιστική οντότητα. Επίσης, θεωρεί τις απόπειρες για εποικισμό οποιουδήποτε τμήματος των Βαρωσίων από άτομα άλλα από τους κατοίκους τους ως απαράδεκτες και ζητά τη μεταβίβαση της περιοχής αυτής στη διοίκηση των Ηνωμένων Εθνών.

Από ανθρωπιστική άποψη, η πλέον τραγική συνέπεια της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο το καλοκαίρι του 1974 είναι οι αγνοούμενοι. Κατά τη διάρκεια και μετά την τουρκική εισβολή, χιλιάδες Ελληνοκύπριοι συνελήφθησαν και κρατήθηκαν σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως στην Κύπρο από Τούρκους στρατιώτες και παραστρατιωτικούς, οι οποίοι δρούσαν υπό τον τουρκικό στρατό. Επίσης, πέραν των 2.000 αιχμαλώτων πολέμου μεταφέρθηκαν παρانونώς και κρατήθηκαν σε φυλακές στην Τουρκία. Κάποιοι από αυτούς παραμένουν αγνοούμενοι μέχρι σήμερα. Εκατοντάδες Ελληνοκύπριοι στρατιώτες και άμαχοι (ηλικιωμένοι, γυναίκες και παιδιά) εξαφανίσθηκαν στις κατεχόμενες από την Τουρκία περιοχές και οι τύχη τους αγνοείται ακόμα. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, υπάρχουν καλά τεκμηριωμένες μαρτυρίες ότι η τελευταία φορά που είδαν τους αγνοούμενους ζωντανούς ήταν στα χέρια του τουρκικού στρατού ή παραστρατιωτικών ομάδων που δρούσαν υπό τις εντολές και την ευθύνη των τουρκικών δυνάμεων κατοχής.

Το όραμά μας για μία επανενωμένη Κύπρο

Η λύση του κυπριακού προβλήματος επιδιώκεται μέσω ειρηνευτικών συνομιλιών που διεξάγονται υπό την αιγίδα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στο πλαίσιο της αποστολής καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ.

Στόχος είναι η επίτευξη συνολικής και βιώσιμης λύσης σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη και τα σχετικά ψηφίσματα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, η οποία θα οδηγεί στη μετεξέλιξη του ενιαίου κράτους σε μια δικοινοτική, διζωνική ομοσπονδία με μία κυριαρχία, μία ιθαγένεια και μία διεθνή προσωπικότητα με πολιτική ισότητα όπως αυτή ορίζεται στα σχετικά ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών.

Η λύση πρέπει να προνοεί την πλήρη αποχώρηση όλων των ξένων στρατευμάτων, την κατάργηση του αναχρονιστικού συστήματος εγγυήσεων, την αποχώρηση των εποίκων και να διασφαλίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες όλων των Κυπρίων. Θα πρέπει περαιτέρω να εγγυάται την ενότητα του κράτους, των θεσμών, της κοινωνίας και της οικονομίας, να συνάδει με το ευρωπαϊκό κεκτημένο και να σέβεται πλήρως τις αρχές επί των οποίων εδράζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση.

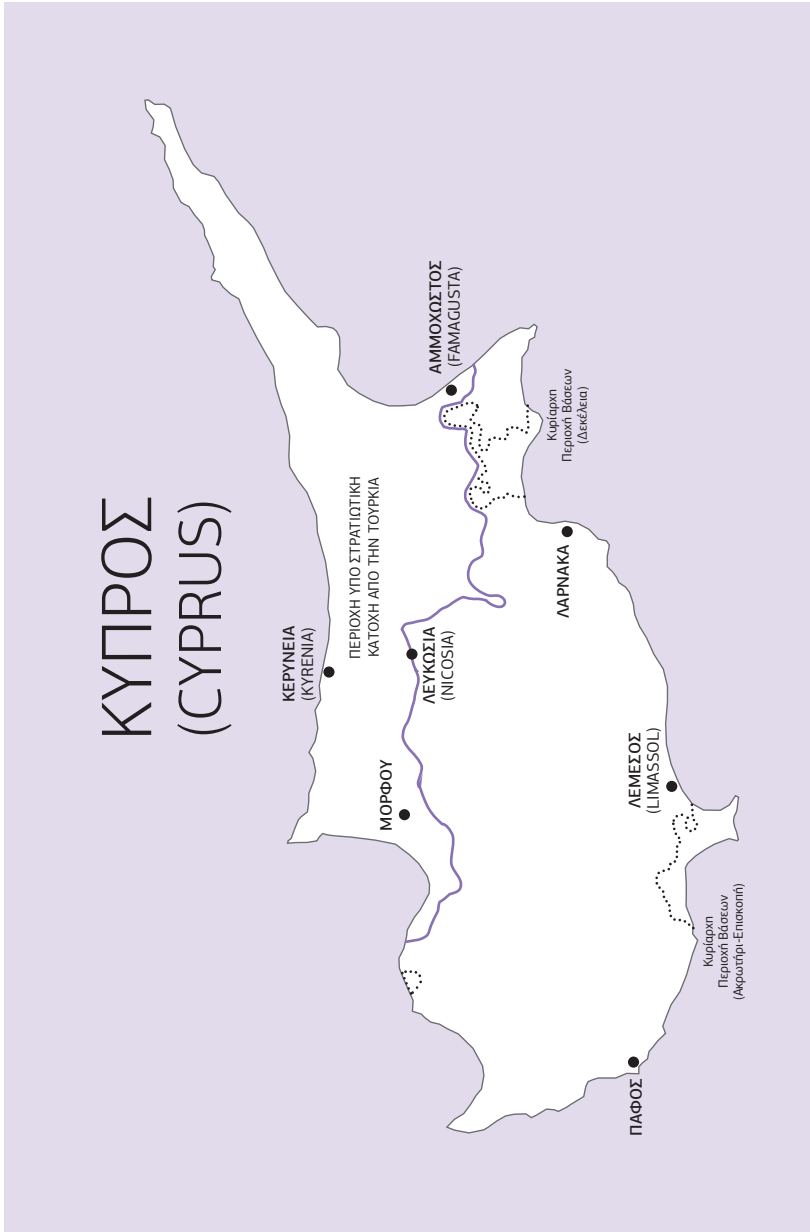
Όραμά μας είναι μια ελεύθερη και επανενωμένη Κύπρος, κοινή πατρίδα Ελληνοκυπρίων, Τουρκοκυπρίων, Αρμένιων, Μαρωνιτών και Λατίνων, η οποία να αποτελεί πρότυπο ειρηνικής συμβίωσης και ευημερίας του συνόλου των πολιτών της και πυλώνα σταθερότητας, ειρήνης και ασφάλειας στην Ανατολική Μεσόγειο.

Χάρτες

Τα 27 Κράτη Μέλη της ΕΕ

Η γραμμή κατάπαυσης του πυρός του ΟΗΕ του 1974, κατά μήκος της Κυπριακής Δημοκρατίας και των περιοχών της Δημοκρατίας υπό στρατιωτική κατοχή από την Τουρκία.

Διχοτόμηση της Κύπρου όπως προτάθηκε το 1957 από τον Τουρκοκύπριο ηγέτη, Δρ Φαζίλ Κουτσούκ, στο φυλλάδιό του με τίτλο «Το Κυπριακό Πρόβλημα: Μία Μόνιμη Λύση» κατά μήκος της γραμμής που φαίνεται στον Χάρτη. Η προτεινόμενη «Τουρκική Πλευρά» είναι η σκιαγραφημένη περιοχή στα βόρεια του νησιού.

Η γραμμή διχοτόμησης όπως επιβλήθηκε από τον τουρκικό στρατό εισβολής το 1974. Η σκιαγραφημένη περιοχή στον βορά βρίσκεται ακόμα υπό τουρκική στρατιωτική κατοχή.

Παραρτήματα

1. Πολιτικές πρωτοβουλίες για τους Τουρκοκύπριους

Ταυτόχρονα με την ενεργή αναζήτηση λύσης στο κυπριακό πρόβλημα, η κυβέρνηση εισήγαγε στις 30 Απριλίου, 2003, μία σειρά πολιτικών πρωτοβουλιών για να δώσει στους Τουρκοκύπριους που διαμένουν στις κατεχόμενες περιοχές, την ευκαιρία να απολαύσουν, στον βαθμό που αυτό είναι εφικτό υπό τις παρούσες συγκυρίες, τα δικαιώματα και ωφελήματα που προσφέρει η Κυπριακή Δημοκρατία στους πολίτες της. Η εφαρμογή των πρωτοβουλιών αυτών και των μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης διενεργείται εντός του πλαισίου της νομοθεσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας, του διεθνούς δικαίου και του ευρωπαϊκού κεκτημένου.

Οι πρωτοβουλίες της κυβέρνησης περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων:

- διακίνηση αγαθών, προσώπων και οχημάτων,
- απασχόληση των Τουρκοκυπρίων στις ελεγχόμενες από την κυβέρνηση περιοχές,
- επαγγελματική προπόνηση Τουρκοκυπρίων και συμμετοχή τους σε διεθνείς αθλητικές και άλλες εκδηλώσεις στο εξωτερικό,
- έκδοση επίσημων πιστοποιητικών και άλλων εγγράφων όπως διαβατήρια και ταυτότητες της Δημοκρατίας σε Τουρκοκύπριους,
- προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς των Τουρκοκυπρίων,
- αποναρκοθέτηση ναρκοπεδίων εντός της νεκρής ζώνης και κατά μήκος της γραμμής κατάπαυσης του πυρός του ΟΗΕ, και
- βοήθεια προς τους συγγενείς των αγνοουμένων και άμαχων Τουρκοκυπρίων που σκοτώθηκαν κατά την περίοδο 1963–67 και το 1974.

Η κυβέρνηση καταβάλει συντάξεις κοινωνικών ασφαλίσεων, επιδόματα, χορηγίες και άλλα ωφελήματα σε δικαιούχους Τουρκοκύπριους και παρέχει δωρεάν ιατρική περίθαλψη σε χιλιάδες Τουρκοκύπριους ετησίως. Οι Τουρκοκύπριοι που εργάζονται στις ελεγχόμενες από την κυβέρνηση περιοχές λαμβάνουν εισοδήματα εκατοντάδων χιλιάδων ευρώ, ενώ οι Ελληνοκύπριοι που πηγαίνουν στα κατεχόμενα ξοδεύουν εκατομμύρια ευρώ εκεί. Τέλος, για δεκαετίες, η Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου παρέχει δωρεάν ηλεκτρισμό στην τουρκοκυπριακή κοινότητα στα κατεχόμενα. Μόνο για την περίοδο 1974 – 2006, η αξία της παροχής ηλεκτρισμού στους Τουρκοκύπριους έφτασε σχεδόν τα 300 εκατομμύρια ευρώ. Επίσης, η παροχή νερού προς τους Τουρκοκύπριους ήταν δωρεάν. Η αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας δια μέσου της γραμμής

κατάπαυσης του πυρός από το 2003 υπήρξε ένας σημαντικός παράγοντας στην αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος των Τουρκοκυπρίων, το οποίο υπερδιπλασιάστηκε τα τελευταία χρόνια. Επιπλέον, έως τον Νοέμβριο του 2011, περισσότεροι από 101.000 Τουρκοκύπριοι εξασφάλισαν επίσημα πιστοποιητικά γέννησης της Κυπριακής Δημοκρατίας, περισσότεροι από 93.000 εξασφάλισαν ταυτότητες και περισσότεροι από 63.000 εξασφάλισαν διαβατήρια.

Η κυβέρνηση, για να συνδράμει στην προώθηση της επανένωσης και της συμφιλίωσης, παρά τα εμπόδια που θέτει η τουρκική πλευρά, ακολούθησε με συνέπεια πολιτικές βελτίωσης της οικονομικής κατάστασης των Τουρκοκυπρίων. Υπό το πνεύμα αυτό η κυβέρνηση έδωσε τη συγκατάθεσή της στον Κανονισμό της ΕΕ για οικονομική βοήθεια 259 εκατομμυρίων ευρώ προς όφελος της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Για τη διευκόλυνση της παροχής βοήθειας στους Τουρκοκυπρίους, η κυβέρνηση, τον Μάρτιο του 2008, απέσυρε την προσφυγή της προς το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την ακύρωση των προσφορών που υποβλήθηκαν βάσει του Κανονισμού της ΕΕ, αφού πρώτα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τροποποίησε το σχετικό παραπλανητικό κείμενο.

Τον Ιούλιο του 2004, η κυβέρνηση επίσης πρότεινε επιπλέον μέτρα, όπως η επέκταση της αποναρκοθέτησης των ναρκοπεδίων στη νεκρά ζώνη σε συνεργασία με τον ΟΗΕ. Αν και η τουρκική πλευρά δεν έχει εκπληρώσει όλες τις υποχρεώσεις της προς την κατεύθυνση αυτή, η κυβέρνηση στην προσπάθειά της να αμβλύνει τις εντάσεις και να δημιουργήσει καλύτερο πολιτικό κλίμα, προχώρησε μονομερώς στην αποναρκοθέτηση των δικών της ναρκοπεδίων εντός της νεκράς ζώνης. Με την καταστροφή και τις τελευταίες νάρκης κατά προσωπικού στις 10 Ιουλίου, 2007, η Κύπρος εκπλήρωσε πλήρως τις υποχρεώσεις της που πηγάζουν από τη Συνθήκη της Οτάβας.

Επιπλέον, η κυβέρνηση προσέφερε ειδικές διευθετήσεις σε Τουρκοκυπρίους για να χρησιμοποιούν το λιμάνι της Λάρνακας για την εξαγωγή των προϊόντων τους. Επίσης, πρότεινε τη νόμιμη λειτουργία (από Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους) του λιμανιού της Αμμοχώστου υπό την επίβλεψη της ΕΕ, νοουμένου ότι η περιοχή των Βαρωσίων θα επιστραφεί στους Ελληνοκύπριους νόμιμους κατοίκους της υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης της Κύπρου.

Η συνολική εποικοδομητική προσέγγιση της κυβέρνησης προς τους Τουρκοκυπρίους, τόσο μονομερώς όσο και μέσω της ΕΕ, έχει σχεδιαστεί ώστε να ενισχύσει τη συνεργασία και την εμπιστοσύνη μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Η κυβέρνηση θα συνεχίσει να προωθεί τη συμφιλίωση και την επανένωση με απτά μέσα, διανοίγοντας έτσι τον δρόμο για μία συνολική και βιώσιμη λύση του Κυπριακού προβλήματος.

2. Σημαντικές νομικές αποφάσεις για το κυπριακό πρόβλημα⁶

► **Κύπρος κατά Τουρκίας (6780/74) και (6950/75) – Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 1976**

Σε μία κοινή έκθεση (1976) βάσει του πρώην άρθρου 31 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης, η Τουρκία κρίθηκε ότι έχει παραβιάσει τα άρθρα 2 (δικαίωμα στη ζωή), 5 (ελευθερία και ασφάλεια του ατόμου), 8 (σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, κατοικίας κ.λπ.), 13 (αποτελεσματικές θεραπείες για τις παραβιάσεις δικαιωμάτων και ελευθεριών), καθώς και το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου 1 (ειρηνική απόλαυση της ιδιοκτησίας). Στις 20 Ιανουαρίου, 1979, η Επιτροπή των Υπουργών υιοθέτησε το ψήφισμα DH (79), το οποίο ζητούσε τη διαρκή προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσω διακοινοτικών συνομιλιών που θα οδηγούσαν σε επίλυση της διαφοράς.

► **Κύπρος κατά Τουρκίας (8007/77)– Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 1983**

Βάσει του πρώην άρθρου 31 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης, η Τουρκία κρίθηκε ότι παραβιάζει τις υποχρεώσεις της βάσει του άρθρου 5 (ελευθερία και ασφάλεια του ατόμου), του άρθρου 8 (σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, κατοικίας κ.λπ.) και του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου 1 (ειρηνική απόλαυση της ιδιοκτησίας). Στις 2 Απριλίου, 1992 η Επιτροπή των Υπουργών υιοθέτησε το ψήφισμα DH (92)12 σε σχέση με την Έκθεση της Επιτροπής και δημοσιοποίησε την έκθεση του 1983.

► **Αυτοκέφαλη Ελληνορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου κατά Goldberg & Feldman Fine Arts Inc., 917 F.2d 278, Εφετείο της Εβδόμης Περιφέρειας των ΗΠΑ, Απόφαση της 24ης Οκτωβρίου, 1990**

Με απόφασή του το Ομοσπονδιακό Εφετείο των ΗΠΑ επιβεβαίωσε την ετυμηγορία της 3ης Αυγούστου, 1989 του Περιφερειακού Δικαστηρίου της Ινδιανάπολης. Η υπόθεση αφορούσε την κυριότητα λεηλατημένων ψηφιδωτών του βου αιώνα από τον Ναό της Κανακαριάς στην κατεχόμενη Κύπρο. Τα ψηφιδωτά είχαν αφαιρεθεί από Τούρκους αρχαιοκάπηλους και πωληθεί σε μία Αμερικανίδα έμπορο έργων τέχνης για το ποσό του 1,2 εκατομμυρίων δολαρίων.

Τα ψηφιδωτά επιστράφηκαν στον νόμιμο ιδιοκτήτη τους, την Εκκλησία της Κύπρου. Η απόφαση αυτή δημιούργησε σημαντικό δεδικασμένο στις ΗΠΑ για την προστασία της πολιτιστικής ιδιοκτησίας. Αν και η Τουρκία επικύρωσε τις Συμβάσεις της UNESCO του 1954 και του 1970 για την προστασία της πολιτιστικής ιδιοκτησίας, ωστόσο δεν έχει κάνει τίποτα για να σταματήσει τον βανδαλισμό, την καταστροφή και τη λεηλασία της Ελληνοκυπριακής πολιτιστικής ιδιοκτησίας στις περιοχές υπό τον έλεγχο του τουρκικού στρατού.

⁶ Βλέπε Βαγγέλης Κουφουδάκης, *Παραβιάσεις Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην Κύπρο από την Τουρκία*, Τρίτη Έκδοση, (Λευκωσία: Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, Κυπριακή Δημοκρατία, 2009).

► **Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Υπόθεση C-439/92, 5 Ιουλίου, 1994**

Το δικαστήριο αποφάσισε ότι μόνο τα πιστοποιητικά εισαγωγής και υγειονομικού ελέγχου, τα οποία εκδίδονται από τις αρμόδιες αρχές της Κυπριακής Δημοκρατίας μπορούν να γίνουν αποδεκτά από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η απόφαση αναγνωρίζει ότι το μόνο κυπριακό κράτος που αναγνωρίζεται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα είναι η Κυπριακή Δημοκρατία. Τα πιστοποιητικά εισαγωγής και υγειονομικού ελέγχου, τα οποία εκδίδονται από τουρκοκυπριακές «αρχές» δεν γίνονται δεκτά επειδή η «οντότητα όπως αυτή ιδρύθηκε στο βόρειο τμήμα της Κύπρου... δεν αναγνωρίζεται ούτε από την Κοινότητα ούτε και από τα κράτη μέλη».

Το Δικαστήριο εξέτασε το θέμα κατόπιν αιτήματος του Ανώτατου Δικαστηρίου της Βρετανίας, κατόπιν υπόθεσης που καταχωρήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο από Κύπριους εξαγωγείς εσπεριδοειδών και πατάτας. Το Ανώτατο Δικαστήριο ζήτησε ερμηνεία των σχετικών διατάξεων της Συμφωνίας Σύνδεσης ΕΚ – Κύπρου του 1972, και της Οδηγίας του Συμβουλίου της ΕΚ 77/93/ΕΕΚ. Το Ανώτατο Δικαστήριο επιβεβαίωσε την απόφαση του Δικαστηρίου τον Νοέμβριο του 1994. Η σημαντική αυτή απόφαση αναγνώριζε την κυριαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας σε ολόκληρο το νησί ως προς της σχέσης της με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

► **Λοϊζίδου κατά Τουρκίας, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 18 Δεκεμβρίου, 1996 και 28 Ιουλίου, 1998**

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έκρινε ότι η ενάγουσα, κυρία Τιτίνα Λοϊζίδου, πολίτης της Κυπριακής Δημοκρατίας, παρέμενε ως η νόμιμη ιδιοκτήτρια της περιουσίας της η οποία βρισκόταν στις κατεχόμενες από τον τούρκικο στρατό περιοχές. Το Δικαστήριο εξέδωσε τρεις αποφάσεις: για προκαταρκτικές ενστάσεις (23 Μαρτίου, 1995), επί της ουσίας της υπόθεσης (18 Δεκεμβρίου, 1996) και για «δίκαιη αποζημίωση» (28 Ιουλίου, 1998). Δημιουργώντας δεδικασμένο, το Δικαστήριο έκρινε την Τουρκία ως δύναμη κατοχής, υπεύθυνη για τις πολιτικές και ενέργειες των αρχών στις κατεχόμενες περιοχές. Οι τουρκοκυπριακές «αρχές» χαρακτηρίστηκαν ως «υποτελής στην Τουρκία τοπική διοίκηση».

Η Τουρκία κρίθηκε ότι παραβιάζει το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου 1 της Σύμβασης με τη συνεχιζόμενη άρνησή της να επιτρέψει στην ενάγουσα την πρόσβαση στην περιουσία της και με την ισχυριζόμενη απαλλοτρίωσή της χωρίς αποζημίωση. Στις 28 Ιουλίου, 1998 το δικαστήριο διέταξε την Τουρκία να καταβάλει αποζημιώσεις στην κυρία Λοϊζίδου. Η άρνηση της Τουρκίας να συμμορφωθεί με την απόφαση είχε ως αποτέλεσμα την έκδοση ψηφισμάτων από το Συμβούλιο των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Στα ψηφίσματα αυτά εκφράζεται η λύπη για τη μη συμμόρφωση της Τουρκίας, υπενθυμίζεται στην Τουρκία ότι έχει αποδεχθεί τη Σύμβαση και την υποχρεωτική δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, και καλούν το Συμβούλιο να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για την επιβολή της συμμόρφωσης. Καθώς εκκρεμούσαν οι αποφάσεις σχετικά με την αίτηση της Τουρκίας για ένταξη στην ΕΕ και υπό την απειλή κυρώσεων, η

Τουρκία κατέβαλε στην Τίτινα Λοϊζίδου τον Δεκέμβριο του 2003, το ποσό των 641.000 κυπριακών λιρών (περίπου 1,5 εκατομμύριο δολάρια). Ωστόσο, η Τουρκία δεν έλαβε κανένα μέτρο για την αποκατάσταση της περιουσίας της στην κυρία Λοϊζίδου.

► **Κύπρος κατά Τουρκίας, Αίτηση αρ. 25781/94 Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 10 Μαΐου, 2001**

Πρόκειται για την πλέον σημαντική απόφαση όσον αφορά στις συνέπειές της, σε αιτήσεις που καταχωρήθηκαν από την κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας εναντίον της Τουρκίας. Η απόφαση επιβεβαίωσε τις προγενέστερες διακρατικές αγωγές της Κύπρου βάσει του πρώην άρθρου 31 της Σύμβασης (10 Ιουλίου, 1976 και 4 Οκτωβρίου, 1983). Οι προγενέστερες υποθέσεις είχαν τεκμηριώσει διάφορες παραβιάσεις της Σύμβασης από την Τουρκία από την εισβολή του 1974.

Η απόφαση αυτή όριζε κατά πλειοψηφία ότι:

- η Τουρκία παραβίαζε κατ'εξακολούθηση τα άρθρα 2, 3 και 5 της Σύμβασης, με την παράλειψή της να διεξάγει αποτελεσματικές έρευνες για τον τρόπο κράτησης και την τύχη των Ελληνοκυπρίων αγνοουμένων,
- με την άρνησή της να επιτρέψει στους Ελληνοκύπριους εκτοπισμένους να επιτρέψουν στα σπίτια τους, η Τουρκία παραβίαζε κατ'εξακολούθηση το άρθρο 8 της Σύμβασης. Παρομοίως, διαπιστώθηκαν κατ'εξακολούθηση παραβιάσεις του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου 1 (άρνηση πρόσβασης, ελέγχου, χρήσης, απόλαυσης περιουσιακών δικαιωμάτων) και του άρθρου 13 (απουσία αποτελεσματικών ένδικων μέσων για τα περιουσιακά δικαιώματα των Ελληνοκύπριων εκτοπισμένων),
- η Τουρκία παραβίαζε τα δικαιώματα των Ελληνοκυπρίων που ζούσαν στη «βόρεια» Κύπρο, συμπεριλαμβανομένων και των παραβιάσεων του άρθρου 9 (προσήκουσα μεταχείριση), του άρθρου 10 (λογοκρισία σχολικών βιβλίων), του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου 1 (δικαίωμα στην ειρηνική απόλαυση της περιουσίας), του άρθρου 2 (ανεπαρκείς υπηρεσίες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, του άρθρου 3 (διακρίσεις που ισοδυναμούν με εξευτελιστική μεταχείριση), του άρθρου 13 (απουσία ένδικων μέσων),
- η Τουρκία παραβίαζε τα δικαιώματα των Τουρκοκυπρίων στις κατεχόμενες περιοχές βάσει του άρθρου 6 (δίκες πολιτών από στρατοδικεία).

Κατά την εκδίκαση αυτής της υπόθεσης, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε επίσης την υπόθεση Λοϊζίδου κατά Τουρκίας (1996 και 1998), το έκνομο της διακήρυξης της ούτω καλούμενης «ΤΔΒΚ» το 1983 και του «συντάγματός» της (1985), καθώς και τις προγενέστερες αποφάσεις στις διακρατικές προσφυγές που κατέθεσε η Κυπριακή Δημοκρατία (6780/74, 6950/75 και 8007/77). Το Δικαστήριο έκρινε την Τουρκία υπεύθυνη για όλες τις παραβιάσεις καθώς είχε

«τον πραγματικό έλεγχο της βορείου Κύπρου». Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε επίσης ότι η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας ήταν η μόνη νόμιμη κυβέρνηση στον νησί.

► **Η υπόθεση Βαρνάβα και άλλων κατά Τουρκίας, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 10 Ιανουαρίου, 2008**

Στις 10 Ιανουαρίου, 2008, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) εξέδωσε απόφαση στην υπόθεση Βαρνάβα και Άλλων κατά Τουρκίας (Προσφυγές 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 και 16073/90) με την οποία η Τουρκία κρίθηκε ένοχη για παραβίαση των δικαιωμάτων εννέα Ελληνοκυπρίων και των συγγενών τους. Οι εννέα ήταν πολεμιστές εκτός από τον Σάββα Χατζηπαντελή του οποίου τα λείψανα ταυτοποιήθηκαν. Τους είδαν όλους ζωντανούς μετά τη σύλληψή τους από τον τουρκικό στρατό στην Κύπρο, καθώς και στην Τουρκία όπου μεταφέρθηκαν ως αιχμάλωτοι πολέμου.

Το επταμελές σώμα δικαστών του Τρίτου Τμήματος του ΕΔΑΔ, με μοναδικό διαφωνούντα τον δικαστή από την Τουρκία, έκρινε την Τουρκία υπεύθυνη για παραβίαση των άρθρων 2, 3 και 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Στην απόφασή του, το ΕΔΑΔ υπογραμμίζει ότι η Τουρκία ήταν υποχρεωμένη βάσει διεθνών συνθηκών να σεβαστεί τους τραυματίες, τους αιχμάλωτους πολέμου και τους άμαχους. Πιο συγκεκριμένα, βάσει της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, ήταν υποχρεωμένη να λάβει εύλογα μέτρα για την προστασία όσων δεν εμπλέκονταν, ή δεν εμπλέκονταν πλέον σε εχθροπραξίες. Η απόφαση επίσης απορρίπτει κατηγορηματικά τη θέση της Τουρκίας ότι όσοι εξαφανίστηκαν κατά την τουρκική εισβολή το 1974 και παραμένουν αγνοούμενοι, πρέπει να θεωρηθούν νεκροί. Αναφορικά με τους συγγενείς αυτών που εξαφανίστηκαν ενόσω βρίσκονταν υπό κράτηση από τους Τούρκους, το ΕΔΑΔ επισημαίνει ότι «πρέπει να έχουν αναμφίβολα υποβληθεί σε εξαιρετικά επώδυνη αβεβαιότητα και ανησυχία και επιπλέον η ψυχική τους αγωνία δεν καταπραυνήθηκε με το πέρασμα του χρόνου.»

► **Αποστολίδης κατά Οrams (Υπόθεση αρ. Α2/2006/2114), Βρετανικό Εφετείο (Αστικό Τμήμα), 19 Ιανουαρίου, 2010**

Το βρετανικό Εφετείο έκρινε ότι η απόφαση του κυπριακού δικαστηρίου σε σχέση με απαιτήσεις που αφορούν σε περιουσία Ελληνοκυπρίου στις περιοχές της Κύπρου που είναι κατεχόμενες από την Τουρκία, πρέπει να εκτελεστεί.

Η απόφαση εκδόθηκε κατόπιν εφέσεως που άσκησε το ζεύγος Όραμς στο βρετανικό Εφετείο κατά αποφάσεως κυπριακού δικαστηρίου το οποίο διέταξε τους Όραμς να καταβάλουν αποζημίωση στον Αποστολίδη, να κατεδαφίσουν την εξοχική κατοικία που έχτισαν στην περιουσία του στο χωριό Λάπηθος, το οποίο βρίσκεται υπό την κατοχή της Τουρκίας, να

σταματήσουν κάθε επέμβαση στην εν λόγω περιουσία και να την παραδώσουν στον νόμιμο ιδιοκτήτη της. Ο Μελέτης Αποστολίδης κατέθεσε αγωγή κατά των Όραμς, διεκδικώντας τα περιουσιακά του δικαιώματα επί της περιουσίας του στα κατεχόμενα, στην οποία οι Όραμς είχαν ανεγείρει παρανόμως μία εξοχική κατοικία.

► **Απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην προσφυγή «Δημόπουλος κατά Τουρκίας και 7 άλλων», 5 Μαρτίου, 2010**

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) εξέδωσε την απόφασή του στην υπόθεση «Δημόπουλος κατά Τουρκίας και 7 άλλων», κρίνοντας ότι η ούτω καλούμενη Επιτροπή Ακίνητης Ιδιοκτησίας (IPC), η οποία συστάθηκε στις κατεχόμενες από την Τουρκία περιοχές της Κύπρου, αποτελεί αποτελεσματικό εσωτερικό ένδικο μέσο. Η απόφαση διευκρινίζει ότι η IPC αποτελεί εσωτερικό ένδικο μέσο της κυβέρνησης της Τουρκίας και όχι του παράνομου καθεστώτος στην κατεχόμενη Κύπρο.

Σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου, οι Ελληνοκύπριοι θα πρέπει πρώτα να προσφεύγουν στο IPC και στη συνέχεια στο ΕΔΑΔ.

Ο Κυβερνητικός Εκπρόσωπος δήλωσε ότι η απόφαση θα γίνει σεβαστή αλλά πρόκειται για αρνητική εξέλιξη, σημειώνοντας ότι το Δικαστήριο δεν μπορεί να παραπέμψει ιδιοκτήτες περιουσιών να χρησιμοποιούν ένδικα μέσα τα οποία είναι ουσιαστικά προϊόν παρανομίας, εάν επιθυμούν την αποκατάσταση του δικαιωμάτων τους επί της περιουσίας τους η οποία βρίσκεται υπό στρατιωτική κατοχή από την Τουρκία.

► **Κύπρος κατά Τουρκίας (δίκαιη ικανοποίηση), Αίτηση αρ. 25781/94 προς το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 12 Μαΐου, 2014**

Η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας χαιρέτισε την απόφαση του ΕΔΑΔ στην προσφυγή της Κυπριακής Δημοκρατίας κατά της Τουρκίας για δίκαιη ικανοποίηση βάσει του άρθρου 41 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Πιο συγκεκριμένα, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η Τουρκία δεν έχει συμμορφωθεί πλήρως με την απόφαση του 2001 στην Τέταρτη Διακρατική Προσφυγή της Κυπριακής Δημοκρατίας κατά της Τουρκίας, και ότι η εν λόγω συμμόρφωση δεν συνάδει με καμία άδεια, συμμετοχή ή συνενοχή σε καμία παράνομη πώληση ή εκμετάλλευση ελληνοκυπριακών περιουσιών στις κατεχόμενες περιοχές.

Η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας επίσης σημείωσε με ιδιαίτερη ικανοποίηση ότι η αναφορά ότι η απόφαση του ΕΔΑΔ στην υπόθεση Δημόπουλου και Άλλων κατά Τουρκίας δεν απαλλάσσει την Τουρκία από τις υποχρεώσεις της για συμμόρφωση με την απόφαση του Δικαστηρίου στην Τέταρτη Διακρατική.

Χαιρέτισε την επιδίκαση αποζημίωσης για μη χρηματική ζημιά που υπέστησαν οι συγγενείς των αγνοουμένων, για το ποσό των 30 εκατομμυρίων ευρώ. Υπογράμμισε ότι οι οι προσπάθειες θα συνεχιστούν μέχρι να ολοκληρωθεί η αποτελεσματική διερεύνηση για την εξακρίβωση της τύχης όλων των αγνοουμένων και παραδοθούν τα ταυτοποιημένα λείψανά τους.

Αναφορικά με την εκδίκαση αποζημίωσης για μη χρηματική ζημιά που υπέστησαν οι εγκλωβισμένοι (στις υπό τουρκική κατοχή περιοχές) για το ποσό των 60 εκατομμυρίων ευρώ, και παρά το γεγονός ότι οι διωγμοί και η ταλαιπωρία που έχουν υποστεί δεν μπορεί να αποτιμηθεί με χρηματικούς όρους, η κυβέρνηση της Κύπρου χαιρέτισε το γεγονός ότι το Δικαστήριο καταδίκασε, με τον τρόπο του, για ακόμα μία φορά, την τουρκική πολιτική των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των εγκλωβισμένων, καθώς και την προσπάθεια αλλαγής του δημογραφικού χαρακτήρα των κατεχομένων.

3. Συνέπειες της τουρκικής εισβολής και κατοχής – γεγονότα και αριθμοί

- ▶ Πέραν του 1/3 (36,2%) της κυρίαρχης επικράτειας της Κυπριακής Δημοκρατίας παραμένει υπό την κατοχή της Τουρκίας.
- ▶ Περίπου 200.000 Ελληνοκύπριοι, σχεδόν το 1/3 του συνολικού πληθυσμού της εποχής εκείνης, εκδιώχθηκε δια της βίας από το κατεχόμενο βόρειο τμήμα του νησιού, όπου αποτελούσε περίπου το 70% του πληθυσμού. Ακόμα και σήμερα τους στερείται το δικαίωμα επιστροφής στα σπίτια τους και στις περιουσίες του. Οι Τουρκοκύπριοι που ζούσαν στις ελεύθερες περιοχές υποχρεώθηκαν από την ηγεσία τους να μετακινηθούν στα κατεχόμενα.
- ▶ Περίπου 750 άτομα (μεταξύ αυτών και αρκετές εκατοντάδες πολίτες) αγνοούνται ακόμα, αλλά η τουρκική πλευρά αρνείται να συνεργαστεί στην εξακρίβωση της τύχης τους.
- ▶ Λιγότεροι από 500 Ελληνοκύπριοι και Μαρωνίτες Κύπριοι που είναι εγκλωβισμένοι στα χωριά τους στις κατεχόμενες περιοχές, ζουν ακόμη υπό καθεστώς πίεσης, στερήσεων και εκφοβισμού. (Στα τέλη του 1974 υπήρχαν 20.000 εγκλωβισμένοι, η πλειονότητα των οποίων στη συνέχεια εξαναγκάστηκαν από το παράνομο καθεστώς να εγκαταλείψουν τα σπίτια του και να γίνουν πρόσφυγες).
- ▶ Στρατιωτική δύναμη που αποτελείται από περισσότερους από 43.000 Τούρκους στρατιώτες, υποστηριζόμενοι από την τουρκική αεροπορία και ναυτικό, βρίσκονται ακόμα στις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου.
- ▶ Πέραν των 160.000 εποίκων από την Τουρκία έχουν παρανόμως αποικίσει τα κατεχόμενα, ως μέρος της τουρκικής πολιτικής για την αλλοίωση της δημογραφικής δομής του νησιού.

- ▶ Πέραν των 57.000 από τους 116.000 Τουρκοκύπριους έχουν μεταναστεύσει από την εισβολή, σύμφωνα με τουρκοκυπριακές πηγές, λόγω της οικονομικής, κοινωνικής και ηθικής κατάστασης που επικρατεί στις κατεχόμενες περιοχές.
- ▶ Έχει συντελεστεί συστηματικός σφετερισμός, υπεξαίρεση και εκμετάλλευση περιουσιών που ανήκουν σε Ελληνοκύπριους οι οποίοι εκδιώχθηκαν δια της βίας από την τουρκική εισβολή του 1974.
- ▶ Η Τουρκία και το παράνομο κατοχικό καθεστώς έχουν με συστηματικό τρόπο εξαλείψει την πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά 11.000 ετών στις κατεχόμενες περιοχές. Κάποια παραδείγματα:
  - Παράνομες ανασκαφές και λαθρεμπόριο αρχαιοτήτων συντελούνται φανερά συνεχώς με την εμπλοκή ή, τουλάχιστον, τη συναίνεση των κατοχικών δυνάμεων,
  - Αναρίθμητες εικόνες, θρησκευτικά τεχνουργήματα και αρχαιολογικοί θησαυροί κλάπηκαν και μεταφέρθηκαν λαθραία στο εξωτερικό,
  - Τα κοιμητήρια τουλάχιστον 25 χωριών.

Χρονολογική παρουσίαση γεγονότων κλειδιών

Η ιστορία της Κύπρου ανάγεται στην 9η χιλιετία π.Χ.

2η και 1η χιλιετία π.Χ.	Μυκηναίοι και Αχαιοί Έλληνες εγκαθίστανται στην Κύπρο μεταφέροντας τον ελληνικό πολιτισμό στο νησί.
30 π.Χ. - 330 μ.Χ.	Η Κύπρος επαρχία της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.
330–1191	Η Κύπρος επαρχία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.
1191–1571	Η Κύπρος υπό την κυριαρχία των Σταυροφόρων, του Τάγματος των Ναϊτών Ιπποτών, των Φράγκων Λουζινιάν (1192–1489), και των Ενετών (1489–1571).
1571–1878	Η Κύπρος υπό οθωμανική κυριαρχία.
1878	Η Κύπρος εκμισθώνεται από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στους Βρετανούς
1914	Η Κύπρος προσαρτάται από τη Βρετανία μετά τη συμμαχία της Τουρκίας με τη Γερμανία κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο.
1923	Με τη Συνθήκη της Λοζάνης η Τουρκία παραιτείται από όλα τα δικαιώματά της επί της Κύπρου.
1925	Η Κύπρος ανακηρύσσεται Αποικία του Στέμματος.
1931	Πρώτη εξέγερση Ελληνοκυπρίων κατά της βρετανικής κυριαρχίας.
1950	Ο Μακάριος Γ΄ εκλέγεται Αρχιεπίσκοπος Κύπρου.
1954	Η Ελλάδα θέτει το ζήτημα της αυτοδιάθεσης της Κύπρου στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ.
1955–1959	Αντιαποικιακός αγώνας των Ελληνοκυπρίων.
1959	Η Κύπρος αποκτά την ανεξαρτησία της με τις συμφωνίες που συνάφθηκαν στη Ζυρίχη και στο Λονδίνο από την Ελλάδα, την Τουρκία και τη Βρετανία.
1960 - 16 Αυγούστου	Ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας.

1963 - 30 Νοεμβρίου	Ο Πρόεδρος Μακάριος υποβάλει συνταγματικές τροποποιήσεις για την «άρση των εμποδίων στην ομαλή λειτουργία και ανάπτυξη του κράτους» τις οποίες απορρίπτει η Τουρκία και η τουρκοκυπριακή ηγεσία.
1964 - 4 Μαρτίου	Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ υιοθετεί το ψήφισμα 186, του οποίου οι βασικές πρόνοιες έχουν από τότε κατευθύνει τις διεθνείς δράσεις για την Κύπρο (καλές υπηρεσίες του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, δημιουργία της Ειρηνευτικής Δύναμης του ΟΗΕ στην Κύπρο, επαναβεβαίωση της ανεξαρτησίας, κυριαρχίας και ύπαρξης της Κυπριακής Δημοκρατίας και της κυπριακής κυβέρνησης).
1964 – Μάρτιος - Μάιος	Άφιξη της Ειρηνευτικής Δύναμης του ΟΗΕ στην Κύπρο.
1964 - Αύγουστος	Η Τουρκία εξαπολύει αεροπορικές επιδρομές κατά της Κύπρου ενώ ο Πρόεδρος των ΗΠΑ προειδοποιεί την Άγκυρα να μην εισβάλει στο νησί.
1965 - 26 Μάρτιος	Ο Μεσολαβητής του ΟΗΕ Galo Plaza, σε μία έκθεσή του προς το Συμβούλιο Ασφαλείας, απορρίπτει την πρόταση της Τουρκίας για γεωγραφικό διαχωρισμό των κυπριακών κοινοτήτων.
1967	- Η στρατιωτική χούντα καταλαμβάνει την εξουσία στην Ελλάδα. - Ξεσπούν διακοινοτικές συγκρούσεις στην Κύπρο και η Τουρκία ετοιμάζεται να εισβάλει στο νησί. Η κρίση εκτονώνεται με τη μεσολάβηση των ΗΠΑ.
1968	Έναρξη συνομιλιών μεταξύ της ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής κοινότητας υπό την αιγίδα του ΟΗΕ.
1972	Συμφωνία Σύνδεσης Κύπρου - ΕΟΚ.
1974 - 15 Ιουλίου	Πραξικόπημα της στρατιωτικής χούντας της Ελλάδος κατά της κυβέρνησης της Κύπρου.
1974 - 20 Ιουλίου	Η Τουρκία πραγματοποιεί την πρώτη φάση της εισβολής στην Κύπρο με μεγάλες αεροπορικές και ναυτικές δυνάμεις.
1974 - 20 Ιουλίου	Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ υιοθετεί το ψήφισμα 353 που «απαιτεί την άμεση παύση της ξένης στρατιωτικής επιδρομής στην Κυπριακή Δημοκρατία».

1974 - 23 Ιουλίου	Το καθεστώς των πραξικοπηματιών καταρρέει και επανέρχεται η συνταγματική τάξη στην Κύπρο.
1974 - 14 Αυγούστου	Η Τουρκία πραγματοποιεί τη δεύτερη φάση της στρατιωτικής εισβολής στην Κύπρο και καταλαμβάνει το 36,2% του εδάφους της.
1974 - 1 Νοεμβρίου	Το ομόφωνο ψήφισμα 3212 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ (συμπεριλαμβανομένης και της ψήφου της Τουρκίας) κάνει έκκληση για αποχώρηση των ξένων δυνάμεων από την Κύπρο, σεβασμό της ανεξαρτησίας, κυριαρχική και εδαφική ακεραιότητα της Δημοκρατίας, παύση της επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις και επιστροφή των προσφύγων στα σπίτια τους υπό συνθήκες ασφαλείας.
1977 - 12 Φεβρουαρίου	Συμφωνία τεσσάρων σημείων για διευθέτηση του Κυπριακού επιτεύχθηκε μεταξύ του Προέδρου Μακαρίου και του Τουρκοκύπριου ηγέτη Ραούφ Ντενκτάς.
1977 - 3 August	Θάνατος του Προέδρου Μακαρίου, τον οποίον διαδέχεται ο Σπύρος Κυπριανού.
1979 - 19 Μαΐου	Συμφωνία δέκα σημείων για διευθέτηση του Κυπριακού επιτεύχθηκε μεταξύ του Προέδρου Κυπριανού και του Ντενκτάς.
1983 - 15 Νοεμβρίου	«Μονομερής Ανακήρυξη Ανεξαρτησίας» από την τουρκοκυπριακή ηγεσία για να ιδρύσει την «Τουρκική Δημοκρατία της Βορείου Κύπρου» σε περιοχές της Κύπρου υπό στρατιωτική κατοχή από την Τουρκία.
1983 - 18 Νοεμβρίου	Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ καταδικάζει τη «Μονομερή Ανακήρυξη της Ανεξαρτησίας», τη χαρακτηρίζει «νομίμως άκυρη», ζητά την απόσυρσή της και καλεί όλα τα κράτη να μην την αναγνωρίσουν και να σεβαστούν την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας (Ψήφισμα 541/83).
1987	Πρωτόκολλο Τελωνειακής Ένωσης Κύπρου - ΕΟΚ.
1990 - 4 Ιουλίου	Η Κύπρος υποβάλει αίτημα ένταξης στην ΕΟΚ.
1992 - 2 Απριλίου	Το Συμβούλιο της Ευρώπης εκδίδει στις 4 Οκτωβρίου, 1983 μία έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, καταδικάζοντας την Τουρκία για μαζική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κύπρο.

1992 - 27 Απριλίου	Στην έκθεσή του για τη δημογραφική δομή των κυπριακών κοινοτήτων, ο Εισηγητής του Συμβουλίου της Ευρώπης Alfons Cusco επιβεβαιώνει τον εκτεταμένο αποικισμό των κατεχομένων από παράνομους εποίκους από την Τουρκία.
1996 - 18 Δεκεμβρίου	Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης – κατόπιν προσφυγής κατά της Τουρκίας, η οποία κατέθηκε από την Ελληνοκύπρια Τίτινα Λοϊζίδου, για παραβίαση του δικαιώματός της για πρόσβαση στην περιουσία της στην τουρκοκρατούμενη Κερύνεια – αποφάσισε ότι η Τουρκία είναι υπόλογος για την παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο τουρκοκρατούμενο τμήμα της Κύπρου.
1998 - 31 Μαρτίου	Έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων μεταξύ Κύπρου και ΕΕ.
1999 - 11 Δεκεμβρίου	Στα συμπεράσματα της Προεδρίας του Ελσίνκι στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, υπογραμμίζεται ότι η εκ των προτέρων λύση του κυπριακού προβλήματος δεν αποτελεί προϋπόθεση για την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ.
2001 - 10 Μαΐου	Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης έκρινε την Τουρκία ένοχη για σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις περιοχές της Κύπρου, οι οποίες βρίσκονται υπό κατοχή από το 1974.
2002 - 11 November	Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ Kofi Annan υποβάλει το σχέδιό του για συνολική διευθέτηση του κυπριακού προβλήματος.
2002 - 13 Δεκεμβρίου	Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίζει στην Κοπεγχάγη να δεχτεί την Κύπρο ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης την 1η Μαΐου, 2004.
2003 - 16 Απριλίου	Η Κύπρος υπογράφει στην Αθήνα τη Συνθήκη Προσχώρησης στην ΕΕ.
2003 - 23 Απριλίου	Το Τουρκικό κατοχικό καθεστώς ανακοινώνει τη μερική άρση των περιορισμών που είχε επιβάλει από το 1974, στη μετακίνηση των προσώπων διαμέσου της γραμμής κατάπαυσης του πυρός του ΟΗΕ.
2004 - 24 Απριλίου	Η ελληνοκυπριακή και τουρκοκυπριακή κοινότητα ψηφίζει για το Σχέδιο Ανάν V: το 75,83% των Ελληνοκυπρίων ψήφισαν «Όχι» ενώ το 24,17% ψήφισε «Ναι». Το 64,91% των Τουρκοκυπρίων ψήφισαν «Ναι» ενώ το 35,09% ψήφισε «Όχι». Το Σχέδιο Ανάν καταψηφίστηκε και κατέστη άκυρο στο σύνολό του.

2004 - 1 Μαΐου	Η Κύπρος εντάσσεται επίσημα στην ΕΕ.
2006 - 8 Ιουλίου	Ο Πρόεδρος της Κύπρου Τάσος Παπαδόπουλος και ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Μεχμέτ Αλί Ταλάτ, συμφωνούν σε μία δέσμη αρχών (η Συμφωνία της 8ης Ιουλίου) που θα κατευθύνουν την ειρηνευτική διαδικασία στην Κύπρο.
2008 - 1 Ιανουαρίου	Η Κύπρος υιοθετεί το ευρώ ως επίσημο νόμισμα.
2008 - 28 Φεβρουαρίου	Στην ομιλία κατά την τελετή εγκαθίδρυσής του, ο νέος Πρόεδρος της Κύπρου Δημήτρης Χριστόφιας υπόσχεται να αναλάβει σημαντικές πρωτοβουλίες για την επανέναρξη της τελματωμένης ειρηνευτικής διαδικασίας.
2008 - 3 Σεπτεμβρίου	Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Δημήτρης Χριστόφιας και ο Τουρκοκύπριος ηγέτης ξεκινούν απευθείας διαπραγματεύσεις για το κυπριακό πρόβλημα.
2009 - 28 Απριλίου	Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κρίνει ότι η απόφαση δικαστηρίου της Κυπριακής Δημοκρατίας πρέπει να αναγνωρίζεται από τα άλλα κράτη μέλη της ΕΕ, έστω και εάν αφορά γη που βρίσκεται στις περιοχές της Κύπρου υπό τουρκική κατοχή.
2010 - 31 Ιανουαρίου	Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ Μπαν Κι-μουν φτάνει για τριήμερη επίσκεψη στην Κύπρο για να εκφράσει την υποστήριξή του στις συνομιλίες.
2010 - 10 Φεβρουαρίου	Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθετεί ψήφισμα για την έκθεση προόδου της Τουρκίας του 2009 καλώντας, μεταξύ άλλων, την Τουρκία να διευκολύνει ένα κατάλληλο κλίμα διαπραγματεύσεων με την άμεση έναρξη της αποχώρησης των στρατιωτικών της δυνάμεων από την Κύπρο.
2010 - 5 Μαρτίου	Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) αποφάσισε ότι η ούτω καλούμενη επιτροπή ακίνητης ιδιοκτησίας, η οποία δημιουργήθηκε στις περιοχές της Κύπρου υπό τουρκική κατοχή, αποτελεί ένα αποτελεσματικό εσωτερικό ένδικο μέσο της κυβέρνησης της Τουρκίας και όχι του παράνομου καθεστώτος στην κατεχόμενη Κύπρο.
2010 - 26 Μαΐου	Επανάραξη των απευθείας διακοινοτικών συνομιλιών μεταξύ του Προέδρου Χριστόφια και του κυρίου Δερβίς Έρογλου, ο οποίος διαδέχθηκε τον κύριο Talat, ως ηγέτης της τουρκοκυπριακής κοινότητας τον Απρίλιο.

2010 - 1 Οκτωβρίου	Η Κυπριακή Δημοκρατία εορτάζει την 50η επέτειό της.
2011 - 26 Ιανουαρίου	Ο Πρόεδρος Χριστόφιας και ο κύριος Δερβής Έρογλου συναντιούνται με τον Γενικό Γραμματέα του Μπαν Κι-μουν στη Γενεύη, όπου συμφώνησαν να εντατικοποιήσουν τις συνομιλίες.
2011 - 1 Νοεμβρίου	Οι συνομιλίες που διήρκησαν δύο ημέρες ολοκληρώθηκαν χωρίς την επίτευξη σύγκλησης στη συνάντηση μεταξύ του Προέδρου Χριστόφια, του κυρίου Dervish Eroglu και του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, Μπαν Κι-μουν, στο Greentree Estate στη Νέα Υόρκη.
2012 - Ιουνίου	Η Κύπρος αναλαμβάνει την εξάμηνη Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ.
2013 - 27 Σεπτεμβρίου	Ο Πρόεδρος Αναστασιάδης συναντά τον Αντιπρόεδρο των ΗΠΑ, Joe Biden στον Λευκό Οίκο. Οι δύο ηγέτες συμφώνησαν ότι χρειάζεται μία νέα ώθηση στις συνομιλίες για το κυπριακό πρόβλημα. Επιπλέον, ο Αντιπρόεδρος των ΗΠΑ εξέφρασε την «εκτίμησή του για την Κύπρο ως ισχυρός εταίρος στην ενίσχυση των διεθνών προσπαθειών προώθησης της ασφάλειας και της σταθερότητας στην περιοχή» και επιβεβαίωσε τη «μακρόχρονη δέσμευση των ΗΠΑ για την επανένωση της Κύπρου ως διζωνική, δικαιοδική ομοσπονδία», για να προσθέσει ότι «προσβλέπει στην έναρξη ενός νέου κύκλου εντατικών διαπραγματεύσεων υπό την αιγίδα του ΟΗΕ».
2014 - 11 Φεβρουαρίου	Ο Πρόεδρος Αναστασιάδης και ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Δερβής Έρογλου υιοθέτησαν Κοινή Δήλωση που θέτει το πλαίσιο και τις βασικές αρχές για τη διευθέτηση του κυπριακού προβλήματος και διευκρινίζει τη μεθοδολογία που πρόκειται να ακολουθηθεί. Η Κοινή Δήλωση επιβεβαιώνει ότι η λύση θα βασίζεται σε μία διζωνική, δικαιοδική ομοσπονδία με πολιτική ισότητα, όπως ορίζεται στα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας και τις Συμφωνίες Υψηλού Επιπέδου, και ότι μία ενωμένη Κύπρος θα έχει μία διεθνή νομική προσωπικότητα, μία κυριαρχία και μία υπηκοότητα. Η Κοινή Δήλωση επίσης υπογραμμίζει ότι το στάτους κβο είναι απαράδεκτο και η παράτασή του θα έχει αρνητικές επιπτώσεις για τους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους. Επιπλέον, οι δύο ηγέτες συμφώνησαν ότι οι διαπραγματεύσεις βασίζονται στην αρχή ότι τίποτα δεν συμφωνείται εάν δεν συμφωνηθούν όλα.

2014 – 21 Μαΐου

Ιστορική επίσκεψη του Τζο Μπάιντεν, Αντιπροέδρου των ΗΠΑ, στην Κύπρο. Επικύρωσε τη «γνήσια στρατηγική συνεργασία» μεταξύ ΗΠΑ και Κύπρου. Ο Αντιπρόεδρος σημείωσε ότι δεν έρχονται για να επιβάλλουν λύσεις ή να ασκήσουν πίεση στις δύο πλευρές και ότι οι ΗΠΑ θα προσφέρουν συνεχή βοήθεια για όσο οι δύο πλευρές το θεωρούν χρήσιμο.

2018 – 26 Οκτωβρίου

Ο Πρόεδρος Αναστασιάδης και ο Τουρκοκύπριος ηγέτης κύριος Μουσταφά Ακιντζί ανακοίνωσαν ότι στις 12 Νοεμβρίου, 2018, θα ανοίξουν σημεία διέλευσης στη Λεύκα και στη Δερύνεια.

2021 – 27-29 Απριλίου

Οι προσπάθειες που έγιναν στην άτυπη συνάντηση 5+UN για την Κύπρο στη Γενεύη για την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων οδήγησαν σε αδιέξοδο λόγω της άρνησης του Τουρκοκύπριου ηγέτη και της Τουρκίας να επαναβεβαιώσουν τη δέσμευσή τους στη συμφωνηθείσα βάση μίας διζωνικής, δικοινοτικής ομοσπονδίας με πολιτική ισότητα, και την επιμονή τους σε αποδοχή του ίσου καθεστώτος των «δύο κρατών».

2021 – 20 Ιουλίου

Το Συμβούλιο Ασφαλείας καταδίκασε την ανακοίνωση της 20^{ης} Ιουλίου των Τούρκων και Τουρκοκύπριων ηγετών σχετικά με το άνοιγμα τμήματος μέρους της περιφραγμένης πόλης των Βαρωσίων, ζητώντας την άμεση αντιστροφή αυτής της πορείας δράσης και την αντιστροφή όλων των μέτρων που ελήφθησαν για τα Βαρώσια από τον Οκτώβριο του 2020. Στην προεδρική του δήλωση το Συμβούλιο επανέλαβε ότι οποιαδήποτε προσπάθεια εποίκισμού οποιουδήποτε τμήματος των Βαρωσίων από ανθρώπους εκτός των νόμιμων κατοίκων τους είναι απαράδεκτη. Εκφράζει τη λήπη του για αυτές τις μονομερείς ενέργειες οι οποίες αντιβαίνουν στα προηγούμενα ψηφίσματα και δηλώσεις του Συμβουλίου.

Επιλεγμένη Βιβλιογραφία

Anderson, Perry. "The Divisions of Cyprus." *London Review of Books* (24 April 2008).

Ατταλίδης, Μιχαήλ. *Cyprus: Nationalism and International Politics*. Edinburgh: Q Press, 1979.

Boyatt, Thomas D. "Why Kissinger was Wrong." In *The US and Cyprus: Double Standards and the Rule of Law*, ed. Eugene T. Rossides and Van Coufoudakis, 323-25. Washington, D.C.: The American Hellenic Institute Foundation, 2002.

Brownlie, Ian. "The Prohibition of the Use of Armed Force for the Solution of International Differences with Particular Reference to the Affairs of the Republic of Cyprus." *International Law Conference on Cyprus: 1979*, 198-226. Nicosia: Cyprus Bar Council, 1981.

Χρυσοστομίδης, Κύπρος. *The Republic of Cyprus: A Study in International Law*. The Hague: Martinus Nijhoff, 2000.

Copley, Gregory R. "Cyprus President Calls for "No" Vote in Referendum on Reunification; Turks Pushed Too Far" *Defence & Affairs Daily*, April 9, 2004.

-----, "Strategic Ramifications of the Cyprus Referendum Pose Major Challenges for Turkey, EU and US", *Defence & Foreign Affairs Daily*, April 29, 2004.

-----, "Turkish Strategic Imperatives and Western Intelligence Failures Led to the Collapse of Cyprus Resolution Talks", *Defence & Foreign Affairs Daily*, June 24, 2004.

-----, "Cyprus: Blaming the Victim, Missing the Point." *Defence & Foreign Affairs Daily*, June 24, 2004.

Κουφουδάκης, Βαγγέλης. *Cyprus: A Contemporary Problem in Historical Perspective*. Minnesota Mediterranean and East European Monographs, no. 15. Minneapolis: University of Minnesota, Modern Greek Studies, 2006.

-----, *Cyprus and International Politics: Essays by Van Coufoudakis*. Nicosia: Intercollege Press, 2007.

-----, *International Aggression and Violations of Human Rights: The Case of Turkey in Cyprus*. Minnesota Mediterranean and East European Monographs, no. 17. Minneapolis: University of Minnesota, Modern Greek Studies, 2008.

Council of Europe, Parliamentary Assembly. *Report on the Demographic Structure of the Cypriot Communities* (Rapporteur: Mr. A. Cuco), Doc. 6589, 27 April 1992.

-----, *Report on the Colonisation by Turkish settlers of the occupied part of Cyprus* (Rapporteur: Mr. J. Laakso), Doc. 9799, 2 May 2003.

Ehrlich, Thomas. *International Crises and the Role of Law: Cyprus 1958–1967*. New York: Oxford University Press, 1974.

Αιμιλίου, Νικόλας. "The Prohibition of the Use of Force in International Law and the Cyprus Problem." *Modern Greek Studies Yearbook* 10/11 (1994/95): 171–203.

Χατζηβασιλείου, Ευάνθης. *The Cyprus Question, 1878–1960: The Constitutional Aspect*. Minnesota Mediterranean and East European Monographs, no. 11. Minneapolis: University of Minnesota, Modern Greek Studies, 2002.

Hitchens, Christopher. *Hostage to History: Cyprus from the Ottomans to Kissinger*. London and New York: Verso, 1997.

———. "What's Wrong with Partition?" *New Statesman*, 21 August 1987.

Holland, Robert. *Britain and the Revolt in Cyprus 1954–1959*. Oxford: Clarendon Press, 1998.

Hunt, David. "The Use of Force in the Middle East: The Case of Cyprus." *Mediterranean Quarterly* 2, no. 1 (1991): 66–70.

Ιωαννίδης, Χρυσ. *In Turkey's Image: The Transformation of Occupied Cyprus into a Turkish Province*. New Rochelle, NY: Caratzas Publishers, 1991.

James, Alan. *Keeping the Peace in the Cyprus Crisis of 1963–64*. Basingstoke, England, and New York: Palgrave, 2002.

Jansen, Michael. "Cyprus: The Loss of a Cultural Heritage," *Modern Greek Studies Yearbook* 2 (1986): 314–323.

———. *War and Cultural Heritage: Cyprus after the 1974 Turkish Invasion*. Minnesota Mediterranean and East European Monographs, no. 14. Minneapolis: University of Minnesota, Modern Greek Studies, 2005.

Κιτρομηλίδης, Πασχάλης και Μάριος Ευρυβιάδης, comps. *Cyprus: A Bibliography*. Rev. ed. Denver, Colorado: Clio Press, 1995.

Kumar, Radha. "The Troubled History of Partition." *Foreign Affairs* 76, no. 1 (Washington, D.C., January/February 1997): 22–34.

Kyriakides, Stanley. *Cyprus: Constitutionalism and Crisis Government*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1968.

Κύρρης, Κώστας. *Peaceful Co-existence in Cyprus under British Rule (1878–1959) and after Independence: An outline*. Nicosia: Public Information Office, 1977.

- Μακρής, Νικόλας, ed.** *The 1960 Treaties on Cyprus and Selected Subsequent Acts*. Mannheim: Bibliopolis, 2003.
- Mallinson, William.** *Britain and Cyprus: Key Themes and Documents since World War II* London and New York: I.B. Tauris, 2011.
- . *Partition Through Foreign Aggression: The Case of Turkey in Cyprus*. Minnesota Mediterranean and East European Monographs no. 20. Minneapolis: University of Minnesota, Modern Greek Studies, 2010.
- Μαρκίδη, Νταϊάνα.** *Cyprus 1957–1963: From Colonial Conflict to Constitutional Crisis: The Key Role of the Municipality Issue*. Minnesota Mediterranean and East European Monographs, no. 8. Minneapolis: University of Minnesota, Modern Greek Studies, 2001.
- McDonald, Robert.** *The Cyprus Problem*. Adelphi Papers, no. 234. London: Brassey's for the IISS (Winter 1988/9).
- Μιλτιάδου, Μίλτος.** *Toward a Unified Cyprus: The Myth of Turkish Cypriot "Isolation."* 4th ed. Nicosia: Press and Information Office, Republic of Cyprus, 2010.
- Υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας.** *United Nations Security Council and General Assembly Resolutions on Cyprus 1960–2006*. Nicosia: Press and Information Office, Republic of Cyprus, 2006.
- O'Malley, Brendan, and Ian Craig.** *The Cyprus Conspiracy: America, Espionage and the Turkish Invasion*. London: I.B. Tauris, 1999.
- Packard, Martin.** *Getting it Wrong: Fragments from a Cyprus Diary 1964*. Milton Keynes: AuthorHouse, 2008.
- Palley, Claire.** *An International Relations Debacle: The UN Secretary-General's Mission of Good Offices in Cyprus 1999–2004*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishers, 2005.
- Panteli, Stavros.** *A History of Cyprus*. London: East-West Publications 2000.
- Παπαδόπουλος, Τάσος.** "A People's Decision." In *The National Interest*, vol. 3, issue 17, Washington, DC: The Nixon Center, 2004.
- Plaza, Galo.** *Report of UN Mediator to Secretary-General*, 20 UN SCOR, Supp. (Jan.-Mar. 1965), at 199, UN Doc. S/6253 (1965).
- Πολυβίου, Πολύβιος Γ.** *Cyprus in Search of a Constitution: Constitutional Negotiations and Proposals 1960–1975*. Nicosia: Chr. Nicolaou & Sons, 1976.
- . *Cyprus: Conflict and Negotiations, 1960–1980*. London: Duckworth, 1980.

Ρωσσίδης, Ευγένιος. "Cyprus and the Rule of Law." *Syracuse Journal of International Law and Commerce* 17, no. 1 (1991): 21-90.

Salem, Norma, ed. *Cyprus: A Regional Conflict and its Resolution*. New York: St. Martin's Press, 1992.

Σουλιώτη, Στέλλα. *Fettered Independence: Cyprus: 1878–1964*. 2 vols. Minnesota Mediterranean and East European Monographs, no. 16. Minneapolis: University of Minnesota, Modern Greek Studies, 2006.

Stearns, Monteagle. *Entangled Allies: U.S. Policy Towards Greece, Turkey and Cyprus*. New York: Council on Foreign Relations Press, 1992.

Stern, Laurence. *The Wrong Horse: The Politics of Intervention and the Failure of American Diplomacy*. New York: Times Books-Quadrangle, 1977.

The Law Library of Congress. *Cyprus: Destruction of Cultural Property in the Northern Part of Cyprus and Violations of International Law*, Report for Congress, April 2009, LL File No. 2008-01356 (Washington, D.C.: Directorate of Legal Research for Foreign, Comparative, and International Law), 7-9. Available at:

http://www.csce.gov/index.cfm?Fuseaction=Files.Download&FileStore_id=1384

Xydis, Stephen G. *Cyprus: Conflict and Conciliation, 1954–1958*. Columbus: Ohio State University Press, 1967.

———. *Cyprus: The Reluctant Republic*. The Hague: Mouton, 1973.

www.mfa.gov.cy. *Το κυπριακό πρόβλημα, ιστότοπος του Υπουργείου Εξωτερικών, 2022*

www.pio.gov.cy

<https://press.un.org/>

www.securitycouncilreport.org

P.I.O. 156/2023 - ηλεκτρονική έκδοση
Εκδόθηκε από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

Σχεδιασμός: Άννα Κυριάκου

ISBN: 978-9963-50-605-7 (online)